

SOCIETATEA DE MĂINE

Revistă de știință sociografică, de estetică și cultură

Cuprinsul:

- PROBLEME SOCIALE:** Sociologia ceasurilor istorice . . . . . Ion Clopoțel
Drumul spre omul nou . . . . . Petru Suciu
Un capitol de biopolitică românească . . . . . Gheorghe Maior
- PERSONALITĂȚI REPREZENTATIVE:** T. Pisani . . . . . Dr. Titu Popa
Eugen Lovinescu . . . . . Ion Clopoțel
- ACTUALITĂȚI:** Reșița, orașul cu muncitori și castani . . . . . Aurel D. Bugariu
Evocarea anilor 1848—49 . . . . . Horia Trandafir
- PROBLEME ECONOMICE:** Portretul economiei românești în descrierile lui Del Chiaro . . . . . Dr. Vasile Turculescu
- PROBLEME CULTURALE:** Problema bibliotecilor sătești . . . . . Horia Doinaru
- SATE, ORAȘE ȘI REGIUNI:** „Pitorescul României”: o mare operă a profesorului Simionescu . . . . . Dumitru Corvinul
Pe Muntele Mic și regiunea sa subalpină . . . . . Dr. Titu Popa
Impresii dintr-o călătorie recentă . . . . . Rodica Clopoțel
- PAGINI LITERARE:** Sonet, Melancolie, Toamnă . . . . . Ion Miunja
Carnet bănățean . . . . . Aurel D. Bugariu
„Pe urmele destinului” de Romulus Cioflec . . . . . Gheorghe Brașoveanu
Cazania. lui Varlaam . . . . . Ion Nicola
Gabriele D’Annunzio: „Viziunea”, trad. . . . . Pimen Constantinescu
- FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI:** „Tribuna română”—Prăbușirea Italiei.—Certificatul nupțial. — Dolul Bulgariei.—Săptămâna Olteniei.—Fapte.—Liceul din Năsăud.—Restaurarea casei Goleștilor.—Lichidarea datoriilor din converșiune.—Redacționale . . . . . Redacția
- COPERTA:** Icoană transilvană . . . . . Ion Vlasiu

Editura „Societatea de Măine”

Director: ION CLOPOTEL

Inscrisă în registrul Trib. Com. Ilfov cu Nr. 1927. Corespondența Redacției și Administrației: Casața poștală Nr. 576, București I.

APARE LUNAR

anul XX

București, Aug., Sept. și Octombrie 1943

no 8, 9 și 10

no. 396-398 dela apariție

ABONAMENTE ANUALE:

Abonament de sprijin . . . . . lei 3000
Autorități, birouri, biblioteci . . . . . „ 2000
Particulari . . . . . „ 1000
Studenți . . . . . „ 600

În străinătate: dublu
Abonamentele se remit anticipat prin CEC no. 1218

Lei 50

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ SOCIOGRAFICĂ, ESTETICĂ ȘI CULTURĂ

Sociologia ceasurilor istorice

Societățile umane se găsesc astăzi într'un punct crucial al existenței lor. Au fost răscolite în adâncuri de valurile războiului întins ca niciodată pe întreg globul. Efectele răscolirii structurale nu se pot încă observa, căci tensiunea universală durează. Nu s'au produs încă ciocnirile decisive cari să hotărască asupra reglementărilor de raporturi sociale viitoare. Dar nu mai suntem departe de faza hotăritoare. Așezările străvechi sunt tulburate în făgașul lor, se operează modificări esențiale într'o măsură care e direct proporțională cu durata și întinderea mării încleștări de forțe armate.

Știința care are de obiect structurile, funcțiunile și modurile de evoluțiune ale societății, se numește sociologie. În perioadele de liniște aspectele sociologice prezintă un caracter static-structural, care abia permite observarea fenomenelor ce intervin și sparg insensibil crusta societății; o complectă imobilitate nici nu se poate concepe, pentrucă fluviul vieții (evoluția) nu se oprește niciodată total. În vremurile de scormonire tumultoasă a stărilor sociale, societatea îmbracă aspecte de un caracter dinamic-funcțional; războiul intervine și aduce în scenă factori propulsivi cu acțiune rapidă și quasi-revoluționară. Savanții acestei științe și-au separat în mod distinct sociologia statică de cea dinamică. Războiul de acum actualizează prin excelență sociologia dinamică.

Relațiile dintre oameni suferă o mobilitate neobișnuită. Aceste relații vor fi supuse unor examinări și fixări pe baze noi. Sufletul colectiv își va dobândi „echilibrul“ deodată cu pacea care va veni. Toate popoarele cari au adus jertfe grele în marele războiu aspiră la condițiuni superioare de existență. E de dorit ca pentru mulțimile cari au suportat greul prin sacrificii de sânge și bunuri, să se creeze îmbunătățiri esențiale. Adevăratele satisfacțiuni nu se vor găsi decât în reforme, cari să compenseze pierderile de substanță îndurate în vremea bătăliilor crâncene și extenuărilor nimicitoare.

Intr'o societate bine orânduită viața cetățenilor împrumută din progresul colectiv. Individ și societate sunt într'o continuă influențare reciprocă. Sufletul individual se îmbibă cu elemente sociale, devine părtaș la conștiința obștească. Se închiagă o omogenitate spirituală prin crearea unui nivel mai înalt. Societatea este aria unde omul își modifică felul de a trăi și gândi în armonie cu semenii.

Dacă la un popor masele populare au un nivel scăzut de viață, apoi vinovăția este de a se atribui păturii conducătoare care nu și-a dat seama, că este responsabilă pentru modul cum au fost reglementate și întemeiate stările sociale. Certificatul gradului de civilizație și cultură al mulțimilor îl dă intelectualitatea diriguitoare, care a dispus de toate mijloacele unor așezări de echitate. Dacă te întrebi cum se explică mizeria, suferința, inferioritatea nivelului social al mulțimilor, apoi, răspunsul ți-l dă numai pregătirea intelectualității, care nu poate privi pasivă umilința și îngustimea cadrului de existență al celor „de jos“. Incadrarea omului, românului, mâine, este cercetată aprofundat prin ancheta deschisă în numărul de față al revistei noastre.

În ceasurile supreme, când se desenează la orizont destine noi pentru națiuni, intelectualii trebuie să stea de veghe, să se identifice cu viața mulțimilor, să-și pună în cumpănă știința, voința și patriotismul pentru a garanta maselor un standard superior de viață.

Legăturile dintre cei de sus cu cei de jos de altfel, spre norocul nostru, au fost destul de strânse în trecut. Impărțit însă cum a fost neamul românesc sub atâtea stăpâniri străine, pătura conducătoare nu și-a putut spune cuvântul convenit în reformele cele mai potrivite progresului rapid al mulțimilor. Să sperăm, că această limitare a puterilor de influență a încetat și că ea va dispune de toată libertatea de mișcare în a înzestra poporul cu instituțiunile statornice — singurele cari sunt laboratoarele unde se făuresc civilizațiile și culturile.

Fluctuația relațiilor se va domoli și capta în instituțiuni sociale cu rol hotăritor în determinarea spiritului cetățenilor. Sufletul colectiv naște și se închiagă în instituțiile obiective, cari-l modelează neîncetat și-i dă puteri necunoscute. În locul valurilor tulburi vom avea stratificări, sedimentări, obiectizări ale relațiilor sociale, cari vor activa prosperitatea

tuturor. Un sociolog definea societatea ca o sumă de raporturi interindividuale substanțializate. Din procesul de obiectivare și substanțializare rezultă realitatea societății noi, se nasc valori noi ce primenesc instituțiile existente.

Cu cât mai pregătiți și mai atenți vom fi în dirijarea transformărilor ce se vor ivi în favoarea maselor noastre, cu atât viitorul poporului român va fi mai sigur și mai strălucit. E avertismentul sociologiei ceasurilor istorice.

ION CLOPOTEL

T. P I S A N I

Printre înțelepții vremii din urmă se numără și bătrânul ziarist T. Pisani, care ne-a părăsit pentru totdeauna, urmat de mari regrete ale intelectualității românești. Moartea sa lasă un gol adânc simțit în ziaristica noastră.

Articolele sale din „Argus“, „Timpul“ și „Universul“ erau modele de bun simț și erudiție. Nici n'am avut o mai simțită și mai eficace campanie în favoarea limbii noastre (așa cum ar trebui scrisă) decât cea condusă de el în coloanțele de gazetă.

Pisani reînviase tradiția lui Titu Maiorescu. Nemilosul și genialul critic Maiorescu a fost un reformator, a dat direcția nouă, a plivit straturile îmburuienite ale câmpului literelor, a triat neologismele, a creat o școală cu efecte incalculabile în scrisul și cultura românească. Dar după Maiorescu ne-au lipsit îndrumători de talie. Publicistica era inundată de tot felul de împetrișări, încât desorientarea era generală. Se scria o limbă forțată, pășărească, tulburată în noțiunile și expresiile ei. Intervenția lui Pisani a venit la timp, salutată cu însuflețire de către iubitorii graiului nostru natural și curat.

Grație stăruințelor sale în a înfiera deopotrivă străinismele ca și diletantismul anti-gramatical și excesul de vorbărie goală, numărul aderenților în favoarea unui stil românesc limpede și neîntortochiat, a crescut în scurtă vreme și a cucerit pături largi. Dela academicieni până la cititorul de rând se îngroșaseră rândurile aprobatoare ale tezelor lui Pisani. Se stârniseră ecouri cu adevărat populare. Cele mai simple reguli de gramatică românească erau înfrânte de către scribii cari-și făceau de cap și întrebunțau expresiuni aiurite și contrare deopotrivă gândirii și graiului nostru firesc. Impotriva lor s'a ridicat cu hotărâre Pisani, care restabilia sensurile veritabile ale cuvintelor și reintrona legile gramaticii românești.

Seria articolelor sale întitulate „Limba noastră“ au stârnit o curiozitate foarte vie și au fost adevărate lecțiuni pentru cititori. Era un deliciu articolul care pentru a convinge mânia și parabola cu o iscusință de maestru.

Articolele — cel puțin o parte din ele, poate cea mai mare parte — ar merita să fie adunate într'o carte, care să pătrundă în zecide mii de mâini, ducând până departe cuvântul plin de greutate și adevăr.

Pisani a reabilitat expresia cea mai simplă, mai potrivită, mai încetățenită, mai românească. În puține limbi te izbește inegalul, extravagantul și căutatul ca la noi. O seamă dintre condeieri își fac un merit din a cultiva exhibiționismul. Ca și când fraza încurcată și folosirea termenilor străini și vorbelor neînțelese ar face dovada științii și talentului. Marii maestri n'au nevoie să recurgă la cuvinte puțin uzitate și culese din lecturi de aiurea. Exagerarea stilului umflat și năpădit de buruiana adopțiunilor grăbite, a fost și rămâne o plagă a publicisticii noastre.

Pisani a militat pentru întoarcerea la bunul simț și la cea mai bună tradiție maioreșciană. A dat avertismente. A stăruit cu răbdarea omului stăpânit de o nobilă misiune și de caldă pasiune.

În coloanele popularelor ziare, ca și dela înălțimea tribunei de conferențiar, T. Pisani a făcut să răsună în opinia publică adevărul propagandei sale pentru o limbă română curgătoare, nesilită, neîmpovărată de expresii nepotrivite. Impotriva stâlcirii graiului și-a ridicat cuvântul cu autoritatea indiscutabilă a îndrumătorului perfect informat și deplin stăpân în materia abordată. Fără să-și dea titlul de om de știință, a fost totuși un erudit în toată puterea cuvântului. Fără să fie un profesor și un filolog de carieră, și-a făcut merite de adevărat dascăl și cunoscător al limbii ca un veritabil filolog de înaltă clasă.

Pentru frumoasa, nepieritoare și pilduitoare operă îi datorăm recunoștință. Și literele române nu vor putea fi consolete decât dacă Pisani va avea urmași cari să reia îngrata, dar pasionanta și folositoare sa campanie în favoarea unei bune și corecte limbi române:

Dr. TITU POPA

Drumul spre omul nou

Răspuns la ancheta biopolitică a revistei „Societatea de mâine“

Ne trebuie omul de rasă pură.

Rasa nu se poate ameliora decât trecând-o prin toate resorturile vieții: a celei economice, a celei culturale și a celei morale. Trebuie îmbrățișat și trupul și sufletul. Neglijând pe unul, degenerezi pe celălalt.

Omul de rasă trebuie înnobilit ca sânge și ca suflet.

Fizicul nu poate fi întărit și înnobilit decât prin mijloace materiale

Nu trebuie un om nou, tare, în structura lui musculară, deschis la minte și bine fixat în orizonturile vieții noastre morale și naționale. Cu acest tom, cu acest Român, zdravăn la trup și ager la minte, vom întemeia și întări statul nostru de mâine. Drumul spre progres și spre o viață de liniștită și îmbelșugată stabilitate, îl clădesc neamurile cu mușchi tari și cu suflet și minte echilibrate.

Noi suntem la începutul acestui drum. Ca să-l clădim cum trebuie, avem lipsă de mușchi și de suflete tari.

De aceea biopolitica va trebui să fie una dintre marile și constantele probleme ale zilei de mâine.

Innobilarea rasei trebuie să fie o problemă capitală, existențială chiar, a statului nostru.

Sporul demografic nu trebuie să fie numai cantitativ, ci mai ales calitativ. Nu numărul, ci calitatea hotărăște, calitatea omului ca fizic și ca intelect.

Trebuie căutate și aplicate toate mijloacele prin cari se poate ajunge la îmbunătățirea calitativă a omului.

Aceste măsuri ar fi, schițate fugar, camurmătoarele:

1. o lege care să impună, cu toată rigoarea, o vizită medicală prenuptială;
2. împiedicate dela procreare persoanele cu incurabile boli familiare, dacă e de lipsă chiar și prin intervenții chirurgicale;
3. aplicarea de sancțiuni drastice pentru propagatorii de boli venerice;
4. casele publice ținute sub un cât mai aspru control medical și polițienesc;
5. pedepsiți cu toată asprimea medicii cari se ocupă cu practica avorturilor;
6. fiecare sat să aibe moașa diplomată;
7. în fiecare sat să fie o casă a satului cu dispensar, cu bae, cu cantină, cu sală de conferințe și de lectură. Aceasta să fie o casă în care să se concentreze întreaga viață culturală a satului. De aici să se directiveze întreaga viață a unui sat.

Ar mai fi și mijloace mai amiabile, mijloace de persuasiune. Acestea s'ar face prin biserică, prin școală, societăți culturale, presă, etc.

Drumul spre omul nou va fi greu, foarte greu de bătut. Nu ajunge numai dorința de a a-l avea. Mai trebuie ceva — și încă ceva foarte esențial. Trebuie schimbată din temelie mentalitatea claselor.

Omul-copil trebuie așezat în condiții de viață cât mai confortabilă. Neglijându-l pe el, se neglijează, cu o condamnabilă inconștiență, temeliele de mâine ale neamului nostru. Nu ajunge să-i dai carte și școală. Trebuie să-i dai și hrană trupească

Trebuie să avem credința aceasta, pe lângă toate greutățile ce le-ar întâmpina. Această credință trebuie să devină una dintre nesdruncinatele noastre dogme naționale și politice.

Vigoarea trupească și sufletească e singura care ne va înfige statornic în pământul pe care ne aflăm. Spre a da rasei noastre această vigoare va trebui ca politica noastră de stat să facă toate eforturile posibile. Va trebui poate să se facă schimbări fundamentale în structura vieții noastre.

Noi va trebui să fim vigilenți și prudenți. Aceste schimbări să nu se facă peste voia și peste interesele noastre. Să se facă de noi, chiar dacă ne vor fi impuse de doctrine și ideologii dinafară.

În centrul marilor reforme de mâine trebuie să fie preocuparea nesdruncinată a creerii omului pur și nefalsificat ca sânge și ca suflet.

Drumul spre omul nou va trece, chiar și peste voia noastră, prin schimbări de structuri sociale și prin înlocuiri de ideologii.

Se pune întrebarea : ce putem face acum, în împrejurările actuale ? Nu putem face decât foarte puțin. Răsboiul, cu imensele lui postulate, nu ne permite să activăm decât pe terenele cari sunt în strânsă concordanță cu imperioasele lui cerințe.

În biopolitică, ca și în multe alte țărâmurii, nu putem pași deocamdată la înfăptuiri. Fapta rămâne pentru mai târziu. Deocamdată va trebui să ne mărginim la propagandă prin presă și la o nepretențioasă anchetă piopolitică.

Va trebui mai întâi să se termine răsboiul. Numai după aceea ne vom putea gândi la înfăptuiri pe toate terenele. După o perioadă de desmeteală și de limpezire a apelor va urma perioada de fixare pe poziții, de stabilizare. Numai după aceea va urma perioada de creație și de construcție.

Petru Suciu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Melancolie

Toamnă

Tristețea toamnei peste mine
cade ;
funigei din zări albastre
mi-aduc cântec de balade...

De dor mi-e sufletu 'ncărcat
și plânge...
În asfințit de toamnă ca o frunză
'ncet se stânge!

Toată melancolia zărilor
o cuprind,
și'n depărtări topite în neant
dorurile hora o întind!

Înima plină de dragoste
și ea,
vrea ca să-i vină domnița din vis
ca să aibe seara cine-o desmierda!

...Funigei din zări albastre
mi-aduc cântec de balade,
și tristețea toamnei peste mine
cade !...

Toamnă cu must
din doruri gust
și vânturile toate
bat înfuriate...

Frunze picate
mor uitate ;
și viața noastră iară
moare 'n asfințit de seară!

Sicriile
cu miile
așteaptă să le vină locatarii —
viața prea au răs-o carii !...

Amurgul rănit
plânge c'a 'ndrăsnit
noaptea s'o sărute
și-acum îi sunt rănilile prea durute !...

...E toamnă cu vânt și cu ploii
și tristețea cade peste noi !...

Ion Mișuță

Ion Mișuță

Un capitol de biopolitică românească

—Răspuns la ancheta revistei „Societatea de mâine”—

Mă simt dator cu o lămurire dela început. Bine, adecă oarecum temeinic, nu cunosc decât satul ardelen. (Orașul în cazul de față nu ne interesează, fiind insulă artificială de a streinilor cari până acum câteva decenii țineau departe de zidurile lui elementul românesc). Răspunsurile mele pleacă dela și se razimă pe această realitate.

Chestiunile puse de dv. îmi par deosebit de importante, așa că merită osteneala de a așterne pe hârtie răspunsurile ce se impun și cari nu le vor putea rezolvi în câteva pagini comprimate. Căci ce ot prezenta? Câteva constatări, păreri și sugestii.

1. *Cari sunt mijloacele de proteguire a rasei bune, a familiilor de neam bun, biologic bine înzestrate, și a le încuraja sporul de natalitate, îndeosebi în straturile sărace?*

Așezările rurale ardelen, afară de „domni” (intelectualii) cunosc două feluri de oameni, unii „de neam bun” și alții „de neam slab”, sau „de frunte” și „de rând”, căci „coada satului” nu o bagă în samă mai niciodată. Unde n'a pătruns încă concepția materială, liberalistă, despre valoarea omului, ori cea a „omului de viitor” pe baza relațiilor cu lumea politică a partidelor votului universal, și slavă Domnului, majoritatea satelor noastre de dincolo au rămas la concepția veche, — încuscrire se face numai între cei din aceeaș stare a ierarhizării tradiționale. „Nu-mi dau fata sau feciorul după cutare de l-ar acoperi cu aurul din lume” sau „de l-ar cumpăni în aur, că e de neam slab; că neam de neamul lor au fost toți ticăloși și aschii nu sare departe de copac”. Și când tinerii trec peste asemenea considerații părintești, între familii se nasc dușmăanii până la moarte. Ierarhizarea aceasta, care asigura rasa bună, e deci de ordin moral.

Constatarea de mai sus, complectată cu proverbul care circulă dincolo de Carpați când e vorba de încuscrirea alor două familii: „Să te ferești de casa cu un singur copil”, arată că țăranul nostru n'a purtat grije numai de rasa vitelor, cum greșit se mai afirmă încă, ci și de a p rogeniturii sale. Preferă de ginere sau noră pe unul sărac, numai să fie din familie bună.

Se mai poate păstra, și ău deosebire se mai poate *cultiva* această minunată ierarhizare țărănească? Dacă da, s'a găsit drumul și mijloacele firești pentru proteguirea dorită.

2. *Cum să se stăvilească practicile blăstămate de avort și mentalitatea de refulare a procreării?*

Câte ar fi de spus în această privință și nu se pot spune. Ne vom mulțumi să ne strecurăm printre realități spre a ne opri la principii. Cum ?

a) Să se schimbe mentalitatea societății noastre moderne. Dar aceasta e chestiune de educație, de pricepere și de... decenii de muncă.

Civilizația, confundată prea adesea cu cultura, i-a învățat pe adepți, că e periculos, e greu și rușine chiar să ai odrasle. Omul „modern” în goana lui după ușor, după comod, după bunăstare și plăceri, are oroare de efort, de greutate, de încordare de muncă, de eroismul cel mai veritabil pe care ți-l cere fiecare zi *cinstită*. Intre toate greutățile cea mai mare e să ai și să crești un copil. Dacă prin „accident”, rar consimțit, a dat peste asemenea greutate, se simte nenorocit și caută să se smulgă cât mai repede din răspunderea față de viață, față de numele său, față de viitorul neamului și al țării. Și „civilizația” îi sare în ajutor cu „știința ei”, scăpându-l de greutate.

Din această oroare răsare plaga burlăciei și a corolarului ei: desfrâul cu toate formele și consecințele lui.

Trebue deci o nouă pedagogie, cea a răspunderii față de conștiința de om, de neam, de viitor, de Ziditorul a toate !

b) Practicile ticăloase de avort și refulare a procreației sunt atribute ale orașelor, în special ale capitalei și mijloace de nimicire a noastră folosite cu abilitate de străini. Exemplul rău și învățătura rea ne-au dat-o în primul rând străinii sub influența teoriilor apusene. Dacă acolo se poate trăi fără frica de păcat și fără necazul creșterii atât de anevoioase a copiilor, fără griji și răspunderi de acest fel, de ce n'ar face-o și ei ? Prietenul și prietena își vor șopti secretul și de aci încolo se vor tângui în gura mare, ca să fie crezuți, că nu le rânduie Dumnezeu copii. Exemplul rău totdeauna pleacă de sus în pos, nu invers !

Ar trebui ferit satul de contactul cu orașul. Săteanul intrat odată în oraș pentru căpătuială chiar temporală, să fie păstrat pentru totdeauna acolo, specializându-se astfel un personal rural stabil pentru servicii orășenești.

c) Să se crească o generație de doctori și farmaciști, al căror ideal să fie răspunderea față de neam, de viitorul și de sănătatea lui, nu îmbogățirea rapidă și prin orice practică. Căci refularea procreației și epidemia avorturilor și raclajelor ilicite, cari fac să curgă banii gârlă fără trudă și răspundere prea mare, sunt creația „medicinii”. Legea prohibitivă n'a curmat răul, ci doar l-a făcut mai prudent, mărind considerabil onorarul.

d) Medicii cari se îndeletnicesc cu această mină de aur, — și ce ușor pot fi identificați! — să fie puși sub urmărire și descoperiți să fie pedepsiți fără leac de cruțare.

e) Să se interzică punerea în comerț a oricăror aparate și mijloace preventive întrebuițate azi pe scară mare pentru a nu perica.

f) Să urmărească „știința” ce mijloace de sterilizare artificială întrebuițează acum țărancele din unele ținuturi, căci există și aceasta.

g) Să se scoată din comerț și să se confişte acele tratate cari fac „educația sexelor” și cari de fapt lățesc și încurajează răul, nimicind capitalul biologic al neamului și îngroșând numai punga autorilor, editorilor și a „curanților specialiști”.

3. *Există căi de persuasiune ori de consimțire prin propagandiști, prin biserică și societăți culturale?*

Prin propagandă nu se poate ajuta nimic la remedierea răului. Mai mult strică, atrăgând atenția și a celor neinițiați generalizând păcatul. Propaganda, mănuită de meșteri ai cuvântului și artiști în psihologie populară, va impresiona, dar nu va convinge în înțeles de convertire.

Singura care poate converti este biserica. Cu autoritatea ei de instituție divină, cu ajutorul cuvântului dumnezeesc păstrat pentru a fi transmis veacurilor de ea și cu al canoanelor sinoadelor ecumenice și al sfinților părinți, cu îndrumările experienței ei bimilenare, prin *duhovnici* bine aleși, ageri și pricepuți, dacă înșiși mai au și autoritatea unor capi de familie creștină blagoslovită de Dumnezeu cu mulți copii, nu cu unul sau doi, poate curma răul din rădăcină, deșteptând conștiința narcotizată de „știință” și civilizație, și deșteptând răspunderile omului față de vecinicie. „...Nu e bine să fie bărbatul singur... Doi vor fi un trup (o unitate biologică și psihologică socială)... Ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă... Femeia să asculte de bărbat, iar bărbatul să-și iubească femeia ca pe propriul lui trup pe care-l încălzește și-l hrănește... Femeia se mântuiește numai prin naștere de fii...” sunt argumente, cari grăiesc mai convingător decât cele științifice ale unei propagande laice.

Dacă la acestea se mai adaugă și exemplul viu al conducătorilor poporului, al intelectualilor, așa cum pe vremuri îl dedeau boierii, putem fi siguri de redresare. Dacă... Dacă... dacă „societatea” și-ar schimba mentalitatea!

4 *Pot fi aplicate măsuri de ordin administrativ, financiar și juridic? Cari sunt acelea după părerea dv.?*

- Pot fi:

Administrativ, prin încurajarea și sprijinirea celor cu familie. La pregătire și capabilitate egală, la orice funcție și în orice situație se vor prefera cei cu familie mai grea, cari au crescut și cresc copii mai mulți. Până acum s'a procedat tocmai invers. Nu se vor definitiva și nu vor fi avansați în funcțiuni cei ce până la o anumită vârstă (28 ani) n'au întemeiat un cămin propriu. Acelaș lucru se va face și cu femeile cari refuză să se căsătorească, știindu-se cu funcție. Vor pierde definitivarea și dreptul la avansare, cei ce divorțează ușuratic și nu se vor mai avansa ceice după un anumit număr de ani, nu au copii. Funcționarii rămași văduvi, până la vârsta de 40 de ani să fie obligați la recăsătorire; altcum să li se închidă calea avansării. Din cât se poate, celor familisti și cu copii să li se facă ușurări în ce privește locuința și întreținerea în condiții corespunzătoare a familiei.

Financiar, prin ușurări de impozite și taxe și prin ajutoare familiare reale. E știut, că bugetele moderne se alimentează cu deosebire din impozite indirecte și din taxe și suprataxe pe consumație, pe marea consumație. Cine are familie consumă mai mult decât burlacul. Deci nu numai hrănește șase, îmbracă și încălzește șase, plătește taxe școlare și alte multe taxe pentru atâția, mai plătește și impozit indirect de șase ori. Oricât de risipitor ar fi un burlac, deși de regulă cad în avarie, el nu consumă cât unul cu familie din „bunurile” lovite cu impozite indirecte. Ce-i atunci acel bagatel numit impozit pe celibatari? E just ca familistilor să li se facă ușurări simțite de impozite, câtă vreme copiii nu sunt numai ai lor, ci și ai societății, ai neamului, ai țării, cari în vremuri tulburi tot dela aceștia trag și ajutorul cel mai mare când sunt ridicați. — Ajutoarele familiare să ajungă într'adevăr ajutoare. — La fel scutirile de taxe școlare, cari apasă atât de greu pe părinți. Scutirile se mărginesc la *taxa de frecvență*, un bagatel de câteva sute de lei, dar nu se întind asupra *taxelor speciale* și mai ales asupra *celor de construcție*. Se va înțelege cât de justă a fost „pretențiunea” celor care au cerut scutire de taxe școlare, nu de cele câteva sute de lei zise taxă de frecvență pe care comitetul ți-o iartă când vrea și aceea pe jumătate. (Nu vorbim aici de cei bogați). — Apoi pentru cei cari au adus pe lume și au crescut cel puțin patru copii să se asigure drept premiu pe tot timpul vieții părinților patru călătorii gratuite dus-întors în toată țara pe C. F. R. și N. F. R. în cl. III și cl. II — după pregătire.

Juridic, ușurându-se căsătoria și îngreindu-se divorțul. Procurarea de acte cu deosebire pentru funcționari, în vederea căsătoriei, reclamă azi timp, alergare și *cheltuieli*, cari îngrozesc. Ar trebui introdusă gratuitatea la procurarea lor. În aceeaș vreme, considerându-se ușurătatea motivelor de divorț, să se îngreueze și prin taxe și prin amânări.

5. *Credeți necesară o instituție care să ia ființă în fiecare sat în acest scop? O casă de cultură, de sănătate, un dispensar medical, baie, cantină, ateliere, sală de conferință și expoziții?*

De data aceasta cred, că ați avut în vedere pe ceice au deja copii. Căci pentru ceilalți...? Mai necesară cred o școală de copii mici și cantină pentru cei mai mărișori, cari încă nu pot fi de ajutor părinților, dar cari să nu aibă vacanță tocmai în vremea muncilor agricole. Și încă ceva. Să nu fie date pe mâna unui personal fără tragere de inimă și nepriceput, înmulțind fără rost instituțiile parazitare. — Expozițiile de copii nu-și ating scopul. Provoacă invidii și supărări. Ca să le poți evita, trebuie să-i premiezi pe toți și așa nu iese ce se urmărea.

6. *De către cine să se procedeze la apărarea ființei noastre etnice prin sporul demografic și în combaterea mortalității în general prin ocrotirea biologică a poporului român?*

De către toți cei capabili și pricepuți în a mânuși cu grije cuvântul și mijloacele indicate dela guvernanți până la guvernați, însă mai ales prin exemplu de căsnicii pe temeiul cu adevărat moral, creștinesc, deci însurându-se și crescând copii mulți și buni și sănătoși, gândindu-se că sunt în primul rând răspunzători înaintea vecinicii și viitorului neamului nostru bun și vrednic de dănuire.

Mortalitatea se combate prin viață și iubire jertfitoare.

Poate cu privire la mortalitatea copiilor e bine de atras atenția că la Români copiii nu mor până sunt la piept, ci după întărcare. În privința aceasta, propapangda prin broșuri scrise ușor și poate și prin niște cursuri demonstrative în fiecare sat s'ar putea veni în ajutor.

GHEORGHE MAIOR

Viziunea

Gabriele D'Annunzio (1863-1938)

Era amiazi. Aproape și departe
Zâmbea ca'n anii cei frumoși Iordanul.
Durerile se potoleau în suflet
Prin candida lumină creștinească.

Atunci văzut-am apa din Iordan
Și pe Isus sclipind în veșmânt roșu
Ca flacăra 'nclinată, iar Ioan
Stropea cu apă fruntea lui divină.

Pășind eu astfel lângă râul sfânt,
Nu știu ce mătă bunătate'n lume
Plutea spre soare. — Arbustul și copacul

Mi-erau ca frați. Și'n fericita liniște
Și strălucire, — am auzit cuvintele:
— Cuvine-se să facem ce e drept. —

La viziune, din vol. Poema Paradisiaco.

În românește de:

Pimen Constaninescu

Sonet

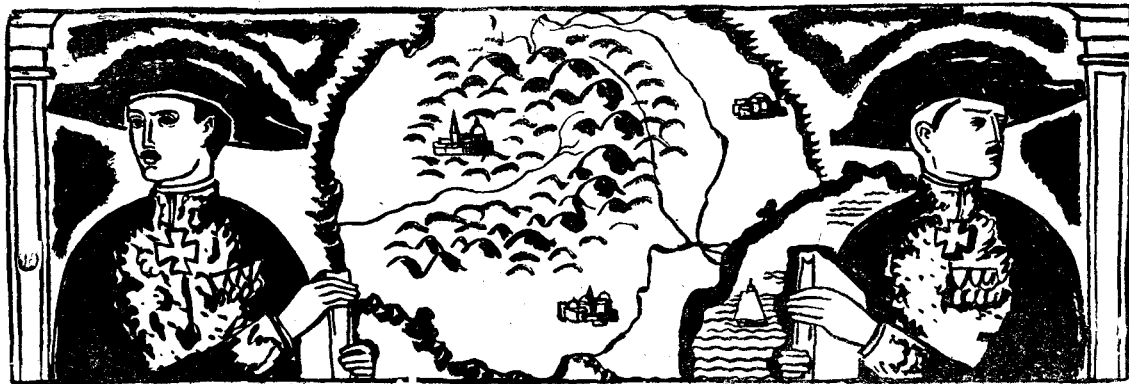
Trecură anii — repede, domniță
cu-a lor copilărie prinsă'n basm
cu tineretea frământată'n spasm
când am privit naiv a ta șuviță!

Acele vremuri trăesc încă în mine
cu amintirea lor așa de dragă
și cine poate oare să 'nțeleagă
că port atâta dor eu pentru tine?...

Ocean de gânduri văd întreg trecutul
cum se desprinde, 'ncepe-alene lutul
vieții pământesteți scaldată 'n iad...

Din marea și eterna veșnicie
în miez de noapte vine o stafie:
„fii gata, vezi cum anii toți îți cad...!”

Ion Miuță

Reșița, orașul cu muncitori și castani

INTOARCERE

Primăvara... Numai primăvara atât de mult așteptată, m'a readus în orașul pe care l-am îndrăgit și de care mă leagă amintirea unei ierni geroase, cu fum și zăpadă neagră, cu viață și moarte, cu muncitori hârșiți în rele și necazuri și fete cu trup vartos și sufletul în primăvară.

Nu m'a așteptat nimeni la gară. Am descins acelaș ilustru anonim, cu acelaș geamantan al pribegiilor, doldora de vise și speranțe. M'au întâmpinat însă — prietenos — coșturile înalte ale fabricii, răsărite din umbra dimineții cu fumul pe buze... ding... dang... ding... dang. A început să bată un clopot pe undeva pe aproape? Sau în mine, în mine a început să bată clopotul amintirilor?! Și inima, inima, inima aceasta plină de cruci și morminte, de ce se spârcolește în carcera pieptului?

Cine-mi mână cândurile din urmă. Atât de dizordonat ca o turmă alungată de luni f'âmânzi? Și cine, cine s'a aplecat să-mi spună la ureche întâiul „bună dimineata“?

ding... dang... ding... dang.

— Bună dimineata!

— Bună dimineata primăvară. Bună dimineata față șlobie cu trupul încătușat ca un mugure și sânii de floare...

CASTANII

Și-au aprins castanii lumânările albe și roșii și le-au înălțat — ofrandă — spre cer. Mulți. Mulți. Nici unde n'am văzut mai mulți castani ca aici. Nici unde. Cu aerul acesta de solemnitate, par creștini adunați cu sufletul smerit și făclii pascale în mâini, în noaptea Invidiei. Sau niște uriașe candelabre.

Și muncitorii trec — procesiune de haine și gânduri negre — pe sub ei.

Nu-i văd. N'au vreme să-i vadă.

Nici măcar atunci când flori se rup din ciorchine și cad la picioarele lor. Ce le pasă. În ei, alte lumânări își picură dureros ceara. Alte visuri își scutur florile. Frunțile lor nu se pot ridica în extaz și admirație.

Se apleacă mereu ceva în jos. Grija zilei de mâine. Felia de pâine pe care trebuie s'o frângă gurilor crispate de acasă.

Castanii ce străjuiesc trotuarele reșitene, au înflorit. Cei ce au ochi de văzut, să-i vadă! Și să-i ascundă, așa gemând de floare, în sufletul în care se scutur frunzele. Să fie primăvară. Adevărată primăvară. Aci și pretutindeni.

...ding... dang...

— Bună dimineata.

— Bună dimineata primăvară.

HOT DE VISE

Așa s'au consumat întâile clipe ale întoarcerii mele în orașul uzină. Nimeni n'a știut. Nimeni nu trebuia să știe. Am venit aci, hot de vise, alungat de pe bulevardul bucureșteno-îmbăcșite de lume, cu bărbați elegați și „hino“ și cu femei fardate strident, revoltător... Mă alungă aceiași sete de vagabondaj. Acelaș dor de ducă. Din cea mai fragedă copilărie, atunci când alții la aceeași vârstă, abia

se țineau pe picioare, eu colindam — hai-hui — țara în lung și lat. Tata, muncitorul acesta neodihnit, veșnic în căutarea lucrului, ne purta cu el. Să împărțim cu el, toate bucuriile și toate necazurile. În suflet, mi s'au imprimat adânc toate pribegiile acestea. Deaceia — poate — am rămas mereu setos de ducă...

...ȘI LILIACUL

Pentru cel ce n'a văzut niciodată Reșița, numele acesta îi trezește în minte un oraș rece, respingător, plin de șgomot și fum, cu muncitori mulți și gălăgioși, cu ziduri înalte, fumurii.

Nimeni nu poate bănuși că în preajma fabricii s'a adunat un orașel simpatic, cu castani înșirați dealungul trotuarelor, cu ferestre în care înfloresc, mușcate, cu primăveri în suflet de fecioare.

...Și liliacul răsare de după pervazul fiecărei curți, întinzându-și gătlejul spre stradă, dând reverențios din cap și făcând complimente fetelor ce trec cu primăvara la braț în susul și în josul trotuarelor.

— Bună dimineata.

— Bună dimineata primăvară.

SUNTEM LA REȘIȚA SAU LA... ECUATOR ?

S'au schimbat toate... Nimeni nu se mai poate regăsi. Viața, e o nesfârșită goană. După mai bine. După vis. După efemer.

Omenirea merge — pentru a căta oară, oare — pe acelaș drum al nimicirii. Omul cavernelor n'a dispărut încă. N'a putut să dispară. A rămas atât de bine conservat în ghețurile fără sfârșit din fiecare dintre noi. Și alergăm. Și ucidem în drumul nostru. În timp ce totul din juru-ne, joacă un dans păgân, macabru, faustian.

Între Reșița și Ecuator, depărtarea nu e prea mare. Plouă zilnic și aici, cu aceeași regularitate matematică în fiecare după masă, începând cu ora 14.

...Prea s'au schimbat toate. Și prea alergăm asemeni oamenilor de cavernă...

FINAL

M'am plimbat zile dearândul pe sub castanii reșiteni, printre muncitori și funcționari, mi-am dat binețe cu liliacul fiecărei curți și într'o zi mi-a trecut prin gând, așa fără nici o legătură, un vers dintr'o poezie a bunului meuprieten Pavel Butan, de care nu mai știu nimic, de atât amar de vreme, cum sigur nici el, nu mai știe de mine.

„Fata mea cu părul lung de aur“.

Și nu știu de ce, de atunci, fiecare fată mi s'a părut mai frumoasă.

Undeva, în suflet, am și eu o fată cu părul lung, de aur, cu ochii de cer și trupul de floare, o fată care a bătut șgribulită la poarta inimii într'o noapte de iarnă geroasă, când colindul i s'a frânt în buze.

Sculați, sculați boeri mari.

...ding... dang... ding... dang...

— Bună dimineata.

— Bună dimineata primăvară!

Aurel D. Bugariu

Problema bibliotecilor sătești

Problema înființării bibliotecilor sătești, este o problemă nouă, cum sunt la noi de altfel, cele mai multe probleme de această natură

În vremea scolasticismului bisericesc, biblioteca sătească era substituită de „Cazanie” sau „Cartea creștinească de învățătură folositoare”, pe care o citea de obicei cântărețul din străină în timpul pricisnei, — momentul când preotul se împărtășește în altar și pe care credincioșii o ascultau cu cea mai desăvârșită evlavie. Era un fel de îndemn la a asculta, și a citi, ca să vină apoi ieromonahii mânăstirilor și să înființeze bibliotecile mânăstirești, cari sunt cele mai vechi instituțiuni de acest fel în țară, pentru uzul călugărilor, singurii știutori de carte, în această epocă.

În secolul XIV și XV, cum nu era la noi prea multă cultură, manuscrisele grecești și slavonești, cari s'au împrăștiat odată cu nimicirea statelor din sudul Dunării, au luat drumul Apusului, mai ales în Italia. Odobescu publică o listă a cărților aflate în mânăstirea Bistrita din jud. Vâlcea, episcopul Melchisedec descrie bibliotecile dela mânăstirea Neamțului și episcopiile Romanului și Husilor, N. Iorga pe cea din mânăstirea Coșula și Galata.

În Ardeal sunt cunoscute, cea din Scheii Brașovului, cea dela Blaj, și cea dela episcopia unită din Oradea Mare.

Mai sunt cunoscute apoi bibliotecile boierești, ale lui Gr. Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino, a lui Const. Brâncoveanu dela mânăstirea Hurez, apoi acelea ale familiilor Luca, Const. Radu și Gh. Cantacuzino, Hrisoverghi, Conachi, Const. Manu, Costache Cazimir, dar cea mai importantă rămâne tot cea a lui Const. Mavrocordat, vestită în tot Orientul. Păcat însă că era în întregime grecească (cca. 40.000 exemplare).

La începutul secolului XVIII, se dezvoltă bibliotecile scolare: la Trei-Ierarhi, la Academia din Iași, la școala dela Mitocul Râmnicului, la Sf. Sava și la Craiova.

Bibliotecile se dezvoltă astfel rând pe rând, trecând din orașele mari în cele mijlocii, apoi în cele mici și de aici în unele sate mai bogate.

Paternitatea lor era variată și conducerea lor de asemenea.

Nicolae Crețulescu este cel dintâi legiuitor care întocmește în anul 1864, un regulament al bibliotecilor publice, regulament care prevedea clauza fericită, dar nerealizată atunci, ca să se creeze biblioteci publice, nu numai în comunele urbane, ci și în cele rurale.

În anul 1932, regretatul N. Iorga, alcătuiește o nouă lege a bibliotecilor și muzeelor, prin care pune în sarcina Municipiilor și comunelor urbane și rurale, să înființeze câte o bibliotecă publică accesibilă tuturor, cu cărți de literatură, știință și artă. Dar nici această lege nu a fost aplicată decât pe alocurea, și nu în plinătatea ei.

Deaceia, astăzi, se fac eforturi mari ca să se aplice legea N. Iorga, cu privire la bibliotecile publice.

Istoricul bibliotecilor sătești este și mai redus. Aceste biblioteci deși au fost create prin legea din 1864, nu au luat ființă decât cu aproape 40 ani mai târziu în 1901 în urma acțiunii comune, din punct de vedere ideologic a Casei Școalelor, Ligei culturale, Astei Ardealului, emigrată și dincolo de munți și a Fundațiilor Regale.

Un avânt mai temeinic li se dă de către Spiru Haret în anul 1910, când se cunosc 320 biblioteci sătești. Casa Școalelor ia de aici înainte frânela acestei opere și rezultatele se văd, fiindcă între anii 1927—1931 sunt înființate 7.436 biblioteci cu 1.305.506 cărți. Se amintește și de un număr măritor de biblioteci sătești, înființate de Ministerul Agriculturii, Muncii și Finanțelor, Căminele Culturale în cadrul Fundației Principele Carol, creiază peste 1.500 de biblioteci, Liga Culturală încă un imens număr, iar biblioteca I. C. Bibescu, 250 biblioteci în jud. Mehedinți.

În Ardeal Astra număra în anul 1913, 594 biblioteci rurale iar după Unire, numărul lor a crescut simțitor.

Astăzi, putem spune cu oarecare mulțumire, că aproape fiecare comună își are biblioteca ei, unele mai mari, altele mai mici, dar cu aceasta, problema bibliotecilor sătești, nu este rezolvată.

O mulțime de neajunsuri sapă încă la temelie acestei opere.

Ne lipsește sistemul de organizare metodică și unitară, nu avem un corp de conducere specializat, funcțiunea de bibliotecă fiind considerată de cele mai multe ori, fără importanță. Din cauza lipsei de cataloage și inventare, multe colecții, unele de mare importanță, se pierd iar altele sunt distruse încă dela început, fiindcă bibliotecarul nu știe să facă o educație sumară odată cu predarea cărților și în general acest proces educativ, nu a fost deschis decât pe alocurea.

Bibliotecile rurale cari sunt abea la început au o activitate extrem de redusă. Unele constituiesc simple depozite de cărți, pe cari cei ce le conduc le

în închise cu 7 chei, ca să le poată prezenta la control intacte, iar alții le-au împărțit cu largă mărinimie și nu mai știu, după aceea, nimic de soarta lor.

Scopul urmărit de bibliotecile sătești nu a fost ajuns aproape nicăeri. Nici una din ele, nu poate prezenta un grafic de activitate, satisfăcător.

Ce s'ar putea să se facă atunci ca bibliotecile sătești să fie bine organizate și să dea rezultate multumitoare? Cum s'ar putea face ca bibliotecile sătești organizate desigur pe lângă școli, să devină un instrument de prelungire a școlii primare dincolo de anii de învățământ primar, precum și de luminare continuă a poporului, în toate problemele cari i se pun în viață?

Cercetătorii atenți, observă un fenomen curios. Țăranului nostru nu-i place să împrumute. În el este prea dezvoltat spiritul de proprietate și de aceea, ar dori ca o carte bună, să fie a lui. O vrea ca un „Vade mecum“, ca un îndreptar permanent. Numai astfel cartea este citită dar și păstrată, ca să se moștenească apoi din generație în generație.

În Ardeal sunt atâtea cazuri, când cărți de valoare imensă ne-au ajuns la cunoștință mai bine păstrate în familii decât în biblioteci și unele din ele nu au putut să fie scoase de aci, cu nici un

preț, pentru a putea deveni proprietatea statului — recte a marilor biblioteci publice. Ar fi greu desigur să ne gândim, ca să facem pe fiecare sătean, proprietar de câteva cărți, donându-i-le, fiindcă acest lucru, pe lângă că ar costa mulți bani, nu este mai puțin adevărat, că nu am avea certitudinea că toți le păstrează și le folosesc. Deci tot la problema unei biblioteci sătești bine înzestrată și înțelept folosită, trebuie să ne oprim.

Dar între cele două categorii de biblioteci sătești, cel care păstrează cărțile în depozit, ca să iasă bine la control și între cel ce le dă cu prea mare mărinimie, cu riscul de a pierde câteodată unele din ele, trebuie să-l preferăm pe cel din urmă.

Preferăm o risipă de cărți, cel puțin acum la început, până când masele sătești vor stabiliza valoarea scrisului și a folosului lui, fiind siguri, că după aceea cei mai mari dușmani ai risipei vor fi tocmai ei, risipitorii de azi.

Dacă porunca războiului este, ca în luptă să nu se facă economie de munițiuni, porunca luptei culturale este aceeași: cărți, cărți, cărți, cât mai multe și mai bune cărți pentru popor.

Horia Doinaru

Cazania lui Varlaam

Ediția „Fundației Regale pentru Literatură și Artă“

S'au împlinit 300 de ani dela tipărirea celei dintâi cărți în Moldova: Cazania lui Varlaam (1643). E un eveniment tipografic și cultural, care în alte împrejurări mai favorabile decât cele de astăzi, ar fi meritat mai multă atenție.

Acest monument de limbă a fost tipărit la Iași, în mănăstirea Trei Sfetitele, sub semnificativul titlu: „Carte românească de învățătură“ și cu cheltuiala lui „Vasilie Voivodul“, domnul depe atunci al Moldovei.

Fundația Reg. pentru Literatură și Artă a făcut frumosul gest de a tipări cu ocazia acestei aniversări, o nouă ediție din această prețioasă carte, așa de rară astăzi.

Ne permitem a face unele observațiuni privitoare la felul cum a fost tipărită ediția, despre care am amintit mai sus.

Autorul, pentru a menține arhaismul limbii mitropolitului, se folosește de unele semne grafice cirilice ca: ă, â, ea, care ar fi putut să fie transcrise cu semnele de astăzi, fără ca originalul să sufere vre'o alterare în ceea ce privește limba.

Diftongul ea, când în silaba următoare era un e ca în „vreme“, ne e redat printr'un ẽ (e deschis), S'ar fi putut evita aceste semne grafice care îngreuiază lectura.

Autorul sus zisei ediții nu știe sau ignorează că semnul din alfabetul cirilic, corespunzător lui ă

are și semnificația de ă nu numai de ă, din care cauză, domnia sa transcrie forme ca acestea: „Dumnedzâu iartă“, „a răbdă greșala ta“, „să se întorcă cătră Dumnedzâu“, și atâtea altele de acest fel, care impresionează neplăcut și urechea și ochiul.

Autorul arhaizează cu dela sine putere, limba originalului când scrie dz p. z, ex. Dumnedzâu, dzua, etc.

N'am găsit în originalul pe care îl avem în față, o astfel de grafie.

Tendința aceasta de arhaizare a limbii, ne amintește de ediția critică a croniciei lui Gr. Ureche, dată de N. I. Popovici, în care acesta a refăcut limba cronicarului, fapt care a făcut ca lucrarea sa de doctorat să nu aibă succes.

Dar să dăm Cesarului ce i se cuvine și, trecând peste observațiile de mai sus, să recunoaștem necesitatea și importanța ediției Cazaniei lui Varlaam, dată de Editura Fund. Regale.

Nu numai specialiștii, dar oricare român iubitor de trecutul său și de limba sa, poate avea la îndemână, pe un preț relativ efitin această carte.

Nu se putea cinsti mai bine memoria mitropolitului moldovean, decât așa cum a făcut-o amintita editură: tipărindu-i opera.

Prof. Ion Nicola

Toamna și sezonul literar

Toamna a bătut în geamul visătorilor, timidă, cu întâile frunze descărnate desprinse depe ramuri. Și privirile lor s'au ridicat depe filele sărguite ale manuscriselor spre cerul de plumb, ca să se întâlnească acolo cu întâile rândunele adunate în stol de pribegie spre alte țărâni mai înșorite...

A venit toamna!...

A venit?

Intrebarea li se înfige dureros în creier, chinându-i.

Rândunelele se adună pe sârmele de telegraf, cu zecile, cu sutele, cu miile.

A venit oare într'adevăr toamna?

Cad frunzele...

Și visătorii s'au aplecat cu înfrigurare peste filele manuscriselor ca să isprăvească în grabă și ultimele puneri la punct.

Toamna, cu variatele-i nuanțe de culori, cu timpul ei atât de capricios, cu nopțile-i atât de calme în care numai foșnetul frunzelor și pocnetul castanelor ce se desghioacă și cad la pământ, făcând să tresară perechile de îndrăgostiți ce-și strâng copilărește mâinile căutându-și timid buzele, a fost desemnată de Dumnezeu să fie anotimpul scriitorilor; acestor oameni cu suflete de copii, sau mai bine zis, acestor copii cu suflete de zei...

Pentru că, în aceste zile de crâncenă trăire în realitate, numai ei — ei halucinații, pescuitorii de vise, ei neadaptabili — numai ei și copiii mai visează. În timp ce mângâie cu priviri filele manuscriselor, al căror destin cine știe cât de trist și întunecat poate să fie, ei își văd deja opera tipărită, în cele mai frumoase condițiuni tehnice posibile, împodobind vitrinele alături de seraficul lor chip, prins pe o bucată de hârtie de cine știe ce mediocru fotograf provincial, ce se reazemă de un vas din care crizantemele își scot ciufulite capul...

Și așa, toamnă de toamnă, scriitorii trăiesc din narcoza propriilor vise ce renasc din propria lor cenușă, asemeni paserei Phönix.

Respectând tradiția, visătorii bănățeni au căutat să nu desmintă dictonul creat în jurul provinciei pe care o reprezintă, pentru a fi „fruncea”.

Cea dintâi solie a sezonului literar de toamnă în Banat, a însemnat, fără îndoială, și cea dintâi surpriză. Ea a fost prezentarea unui nou și autentic scriitor bănățean, Vasile Oproviți, care a scos de sub teascurile editurii OFAR din București, în colecția „Eroi, Fapte și Idei” o reușită navelă de războiu, intitulată: „Cu haiducii pe ape”. Vasile Oproviți este întâiul scriitor bănățean care-și imprimă numele pe coperta unei cărți a cărei acțiune este desprinsă din clocotul războiului din răsărit.

Stăpân pe un stil limpede, curgător și captivant, conducând riguros acțiunea, Vasile Oproviți își deschide drum de afirmare în literatura noastră provincială. Cartea lui, fără îndoială că va înregistra un succes bine meritat.

Atmosfera ce se degajă din „Cu haiducii pe ape” este prea de reportaj de războiu, deaceia ținem să subliniem că nu poate fi numită pe drept cuvânt navelă, cum nici simplu reportaj nu i se poate spune.

Cea de a doua carte a acestui sezon literar de toamnă este semnată de Petru Sfetca, în editura „Vreera” din Timișoara și cuprinde traduceri din poezia lui Giuseppe Ungaretti, unul dintre cei mai reprezentativi poeți ai poeziei contemporane italiene.

În aceeași editură, s'a pus sub tipar mult așteptata „Carte despre războaie” a d-lui Ion Stoia Udrea. Cartea aceasta va fi oglinda fidelă a istoriei războaielor țărănești din Banat, aducând o contribuție netărmurită la cunoașterea istoriei acestui colț de țară.

Tot la „Vreera” se găsește sub tipar o carte de folclor cules de cunoscutul scriitor bănățean, d. dr. Ion Țicu. Ținem să subliniem această nouă îndeletnicire a minunatului povestitor bănățean care nu poate decât să-i facă cinste, fiind totodată și un minunat îndemn pentru ceilalți scriitori bănățeni cari mai poposesc din când în când la sate.

Romanul bănățean va înregistra în această toamnă nouă afirmări.

Până în prezent nu cunoaștem decât trei romane a căror apariție a fost anunțată. Două vor apărea la București, în editura „Contemporana”.

Cel dintâi: „Iana Hoinara” este romanul debut al doamnei Sofia Arcan; iar cel de al doilea „Oamenii” este și cel de al doilea roman al talentatului scriitor bănățean Gh. C. Croitoru.

„Iana Hoinara” este romanul marilor sbuciumări sufletești ale unei femei care-și caută mântuirea în apele turburi ale acestei vieți. Este un roman al marilor sensibilități feminine pe care numai o femeie putea să le oglindească în toată goliciunea lor. Este un roman de intense trăiri și arderi pe rugul destinului omenesc.

Odată cu acest debut, numele d-nei Sofia Arcan, poate fi trecut fără nicio rezervă alături de cel al celor mai talentate scriitoare române.

În ceea ce privește romanul d-lui George C. Croitoru, după marele succes pe care l-a înregistrat cu primul său roman „Zădărnicii”, numele său este o garanție.

Cel de al treilea roman, al cărui titlu nu-l cunoaștem încă și nici nu știm unde va apărea, îl anunță domnișoara Doina Peteanu (Anișoara Odeanu).

În ceea ce privește romanul, prin urmare, pe lângă sezonul literar al toamnei anului 1942 care a fost văduvit de asemenea producții literare, acest sezon literar se anunță destul de bogat.

Poesia în schimb, se anunță sărac de tot. Singurul manuscris de versuri anunțat până în prezent este: „Isvoare noi” semnat de Ion Miuța, dar nici ac acesta nu și-a găsit editor...

Poate că d. C. Miu-Lerca, se va decide să-și adune „Băuțe”-le, în albia acestei toamne. Sau poate bunul nostru prieten, Grigore Bugarin, ne va face și de data aceasta o plăcută surpriză...

O carte menită să câștige atenția generală, este fără îndoială „Antologia liricii bănățene” pe care o anunță d. Nicolae Țirioi pentru toamna aceasta, în „Editura Cercul Bănățenilor din București”.

Dela primele anunțuri ale acestei antologii, cari nu cuprindeau decât un foarte mic număr de poeți bănățeni, și până la ultimele pe cari le-am cetit prin diferite ziare bănățene, d. Nicolae Țirioi pare să fi

regăsit drumul cel bun care să-l călăuzească în alcătuirea acestei antologii, complectând lista de atunci cu nume noi. Totuși mai sunt poeți ale căror nume lipsesc, și nu înțelegem din ce motive. Și ne miră aceasta cu atât mai mult cu cât d. Nicolae Țirioi ne-a mărturisit la început de drum, că îi este de ajuns ca să găsească o singură poezie de antologie la un poet, pentru a-l antologia. Nu ne vine să credem că cei omiși până în prezent nu au nici măcar o bucată demnă de a figura într-o antologie a liricii bănățene...

NUVELA BĂNĂȚEANĂ

Din cele scrise mai sus, cititorul acestui carnet al manifestărilor spirituale bănățene, a putut descifra limpede, lipsa nuvelei.

Intrebarea pe care și-o va pune cititorul nostru, de ce această lipsă?, mărturisim sincer că ne-am pus-o și noi. Și încă în repetate rânduri. Fără ca să fi putut ajunge însă, vreodată, la deslegarea acestei enigme.

Să fie oare lipsa unei edituri locale care să știe să încurajeze acest gen?

Să fie oare atât de uriașă setea cititorilor de roman?

Să fie oare considerat acest gen literar și de către scriitorii bănățeni, pe nedrept, un gen minor și perimat?

Cât timp oare, vor rămâne aceste întrebări niște groțești semne de întrebare, al căror răspuns nu-l cunoști și nu-l poți da.

Nu vedem decât într'un singur fel soluționarea acestei probleme, și anume, prin intervenția directă a conducerii „Asociației scriitorilor Români din Banat” care prin paginile ziarului „Dacia” și celorlalte ziare, gazete și reviste bănățene, ar putea deschide un concurs de nuvelă. Credem că astfel s'ar putea stimula și răsplăti prozatorii bănățeni și tot odată s'ar deschide și gustul cititorilor pentru nuvelă. Pentru că, la drept vorbind, în afară de șezătorile literare, cari de cele mai multe ori se datoresc inițiativei particulare, noi astfel înțelegem rostul unei asemenea asociații.

Deschidem această problemă și sperăm că și ceilalți confrăți ai noștri se vor opri asupra ei!

UN MARE UITAT: ION POPOVICI-BĂNĂȚEANU

Cincizeci de toamne și-au scuturat frunzele îngălbenite și bolnave peste mormântul lui Ion Popovici Bănățeanu, din cimitirul Lugoșului. Cincizeci de ani au trecut de când Ion Popovici Bănățeanu a plecat în altă lume, în urmă-i așternându-se uitarea... Uita rea aceasta care ne este atât de caracteristică și pe care o lăsăm — conștienți — să coboare peste tot ceia ce avem mai de preț.

Dacă în puținii lui ani — 24 la număr — Ion Popovici Bănățeanu, a ajuns să fie prețuit, încurajat și ajutat chiar, de către cea mai proeminentă figură literară a timpului său, Titu Maiorescu, și apreciat ca un talent redutabil, dela care se așteptau multe și mari realizări, de către întreg cercul literar al „Junimeii”, după ce moartea i-a tăiat aripele, prea puțini au fost aceia cari să-și mai amintească de el.

Nu avem dela Ion Popovici Bănățeanu decât un singur volum de nuvele intitulat „Din viața meseriașilor” și prefațat de Titu Maiorescu, apărut în „Biblioteca pentru toți” în patru ediții, ceia ce denotă fără îndoială că acest volum a fost căutat și a înregistrat un succes destul de frumos.

Intâmplarea a făcut ca să găsem zilele acestea un exemplar din ultima ediție a cărții lui Ion Popovici Bănățeanu, într'un colț uitat și colbuit de librărie provincială și între filele îngălbenite și uscate ale acestei cărți, de pe care literele de tipar aproape că au dispărut, să mă întâlnesc cu sufletul acestui mare uitat.

Calendarul însemna ziua de 29 August, ziua morții lui Ion Popovici-Bănățeanu.

A fost oare o simplă coincidență, sau a fost un semn pe care de dincolo de moarte ni-l trimitea un frate uitat prea de timpuriu?!...

AUREL D. BUGARIU

Portretul economiei românești în descrierile lui Del Chiaro

Călătorul original, care a străbătut țara românească pe vremea lui Brâncoveanu, Antonio Maria Del Chiaro, n'a întrunit în cartea sa „Storia delle moderne rivoluzioni della Valachia” numai faptele istorice, sociale, religioase, ori culturale, cari au putut să-l intereseze, ci și o mulțime de amănunte de ordin economic din care se desprinde cu destulă limpezime îndeletnicirea principală a locuitorilor, măiestria și îndemânarea lucrului ca și principalele ramuri ale negoțului autohton.

Cu toată lipsa de orânduială ce răzbate din scrierea raguzanului, se poate urmări, cu interes deosebit, viața economică românească, în ceea ce a avut mai caracteristic pentru epoca premergătoare domniilor fanariote.

Astfel, pe baza relațiilor ce și-a făcut printre boerii pământeni, Del Chiaro s'a introdus treptat în viața românească, cercetând-o cu grijă și înțelegând-o cu destulă obiectivitate, atunci când nu este depășit de originalitate, ori de pecetea orientalismului predominant pe atunci. Din această pricină, cel puțin aspectele economice trebuiesc considerate ca mult mai exacte prin covârșirea factorilor materiali.

Del Chiaro surprinde dela început una din îndeletnicirile caracteristice economiei noastre casnice și anume atelierele de țesut. El are cuvinte de laudă pentru această lucrare ce ocupă până și pe nobilele doamne și fete din familiile mari.

Constată, ca și un alt călător ce l-a precedat cu puțin înainte, Chishull, marea bogăție în ceară,

care este trimisă până la Venetia, precum și abundența de unt și miere ce sunt trimise la Constantinopol.

Semnaleză apoi un însemnat comerț de export de cai, ce erau cumpărați de ofițerii germani din Ardeal și de negustorii din Polonia.

Pădurile, foarte întinse la acea epocă, minunează pe Del Chiaro mai ales prin cantitatea foarte mare de vânat. Este citată deasemenea bogăția în pește și heleștaele ce se află pe marile moșii.

Del Chiaro arată apoi că salinile aduceau un venit de 20.000 galbeni anual, sarea fiind căutată până dincolo de Dunăre. Această bogăție naturală se exploata în condiții foarte ieftine, fiind folosiți robii.

În ceea ce privește aurul, Del Chiaro relatează că se scotea de către țiganii aurari, ziși rudari. Producția era restrânsă din două motive. În primul rând, pentru că aurarii datorau o cantitate de aur prea mare domnului sau armașului, iar, în al doilea rând, pentru că cercetarea minelor se făcea cu frică, să nu sporească Turcii pretențiile. Sunt pomenite și unele vine de fier către Târgoviște.

Cât privește agricultura, ea este tratată foarte sumar, întrucât pe atunci juca un rol secundar. Este știut că agricultura se dezvoltă abia după 1829, când, prin Tratatul dela Adrianopol, Țările Române dobândesc libertatea comerțului. Del Chiaro menționează totuși că se fac două arături pe an, culegându-se meiul în Iunie, iar porumbul în August.

Del Chiaro are apoi momente de admirație pentru meșterii în fabricarea sticlei, pe care îi considera mai tari decât pe cei din Polonia.

În fine, i se aduce o laudă deosebită Mitropolitului Antim Ivireanu, în ale cărui tiparnițe se executau clișee și lucrări artistice. Încă de pe atunci se consolida așadar, una din ocupațiunile cele mai strănse de cultura și progresul unui popor.

Ca mai toți călătorii streini, și Del Chiaro observă marea îndemânare a românului. Pe oamenii aceștia, zice el, să-i pui la orice și se pricep. Sunt oameni cu cel mai bun caracter și foarte capabili de a isbuti în toate profesiile, dacă li s'ar da o învățătură bună.

Pe lângă unele descrieri ale Bucureștilor, în care înfățișează așezarea orașului, ulițele, arhitectura caselor, etc., Del Chiaro pomeneste de Târgoviște, de Câmpulung, de Pitești, Râmnicu Vâlcea, Buzău și Focșani, care pe vremea aceea, aveau o importanță deosebită, fie ca puncte de tranzit, fie ca locuri de producție pentru diferite articole.

Cu toate că descrierile lui Del Chiaro abundă în amănunte istorice, aceste scurte caracterizări ale vieții noastre economice de acum 200 ani, risipite în cartea amintită, încheagă un crâmpciu de viață românească, ce trebuie păstrat cu îngrijire, formând un capital sugestiv din patrimoniul economic românesc.

DR. VASILE TURCULESCU

Gărti, Reviste, Ziare

Romulus Cioflec :

„PE URMELE DESTINULUI“. — O golană în jur de sine însuși. Roman în două volume de 388+373 pagini. Editura „Remus Cioflec“.

Am avut mulți cunoscuți, colegi de școală și prieteni, cari în cursul primului război mondial au ajuns „prébegi în țară“ și apoi prin largul lumii, iar alții prizonieri austrieci în Rusia și de acolo voluntari în armata română. Cu cățiva am mai avut norocul să mă întâlnesc după război și să stau de vorbă cu ei în tihnă, ascultând nopți întregi povestirea pătânilor prin cari au trecut. Pe cei cu talent la povești, i-am îndemnat să le aștearnă pe hârtie, găsindu-le și interesante și instructive, vrednice a fi cunoscute de cât mai mulți, dar până acum niciunul nu s'a apucat. Ori poate nu știu eu?

Cetind romanul „Pe urmele destinului“ mi-am văzut în parte realizată dorința exprimată față de cei pomeniți mai înainte, deși autorul nu face parte din acel cerc. Mărturisesc că l-am cetit cu mult interes, verificându-mi astfel unele informații culese dela pretenii mei, přébegi și ei pe urma destinului.

Cartea d-lui Cioflec ne redă odișea unei familii de țărani ardeleni din vecinătatea răsăriteană a Țării Bârsei, constrânsă la o căătorie de mai bine de trei ani prin lumea lui Dumnezeu.

Costache Cimbrisor, cântărețul bisericii din Arinișul depe Olt în Trei Scaune, proprietar a trei iugăre de

pământ și în cei 61 de ani ai lui tată alor 14 copii, e pus „notar militar“ în comuna sa de trupele române în înaintarea lor victorioasă prin Ardeal în 1916. Norocul armelor schimbându-și locul, deodată cu retragerea armatei române, se vede nevoit să plece și el fără zăbavă, dându-și sama că-l așteaptă de la Unguri, fiindcă e român, a primit să fie și notar militar și pe deasupra mai are și doi feciori, ofițeri în armata română. Mărturisindu-și gândul Utei, soției sale nu numai că nu întâmpină opunere, ci ea face planul pécării întregii familii și trece imediat la pregătirea ei. Injugă cele două vaci la carul pe care-l încarcă cu tot ce li se pare că e strict necesar la așa drum. După car leagă junicele și doi mânji. În el se mai suie Uta și cei doi copii ai lor, Miron de 11 ani și Virgil mai mic, singurii cari mai rămăseseră pe lângă el. După el se ține și Bobei, cânele ciobănesc, prietenul nedespilit al lui Miron. Nu știau atunci la ce drum lung și greu i-a pornit destinul. Ariniș-Sf. Gheorghe, Crasna, Nechoiași, Buzău, București, Buzău Galați, Iași Elisavetograd, Samara înainte și înapoi în sus și în jos prin Siberia în mijlocul a două convoaie de refugiați sărbi și muntenegreni, toleranți întâi, vrăjmași apoi de el și trimis la voluntarii români, dând la Orusk de d. Voicu Nițescu, dar reîntorcându-se rămâne tot cu sărbi, mânji mereu înainte de război și de revoluția boșevică, la Charbin, Wladivostoc, trăind tot în vagoane de marfă iarna, vara, — de

aici apoi cu vaporul prin Japonia, China, India, Marea Roșie, Suez, Marea Mediterană prin Canalul de Suez la Raguză și de aici, cu un tren fără ferestre la Seghedin, Timișoara și prin Ottenia la Piatra Olt, la Oltul lor și pe el în sus până la Brașov, iar de aici cu căruța lui Ghiță Colțaru din Ariniș acasă, la casa lor, unde găsesc și pe Bobe, ajuns dela Elisavetograd înaintea lor. Toți îi știu morți, ba le făcuse și prohodul și le pusese răstasele obicinuite. Dar dealungul acestui drum câte iluzii și desiluzii, câte durenți și prea puține și neînsemnate bucurii, câte lovitură de ale sorții și de ale oamenilor, câte umiliri, câte suferențe mărturisite și nemărturisite, câte privațiuni, câte nădejdi și desnădejdi! Liniă drumului e și liniă acțiunii romanului, descriind locuri, oameni, popoare, obiceiuri și situații curioase, uneori hazlii în cari îi pune ba cânele, ba lipsa de bani, ba necunoașterea limbii și rânduieklor locurilor. În cursul povestirii se prind la loc potrivit și în ordine cronologică evenimentele militare și politice așa cum ajung în Siberia și cum se răsfrâng în sufletele simple ale unor přébegi fără cunoștințe de geografie, de popoare departate și de complicate probleme politice.

În cursul descrierii acestei imense rostogoliri de přebelști, de situații și impresii, se încheagă frumos caracterul îngrijorat, pus în neputință

(urmare în pag. 148)

O mare operă a profesorului I. Simionescu

O mare operă românească a d-lui prof. I. Simionescu:

„PITORESCUL ROMÂNIEI“, „Tinere, cunoaște-ți țara“, „Tinere cunoaște-ți arborii“. Editura „Cartea Românească“, 7 vol.

De obicei băștinașul ignorează darurile pământului propriu și se interesează de farmecul regiunilor străine.

Dar e just să nu neglijăm ceea ce deșinem și noi, România, țară bogată în nepătrunse frumuseți ale ținuturilor extrem de variate. Aspectele țării noastre formează un tot organic demn de atenție. Străinii ne privesc cu jind. Deci să examinăm amănunțit aspectele patriei.

D. prof. I. Simionescu a scris șapte volume despre pitorescul României. Din punct de vedere geografic în primul rând țara întregită ne înfățișează în infinite laturi o armonie rar întâlnită aiurea. Pământ care necomtenit a fost însuflețit de poporul român. Editura „Cartea Românească“ a tipărit aceste volume instructive în admirabile condițiuni.

Remarcăm, în acest studiu geografic al d-lui prof. I. Simionescu, o limbă curgătoare foarte plăcută, distribuită a materiei bine plănuită, și extraordinar de multe desene și fotografii îmbogățesc textul.

Atât de limpede e stilul autorului încât citind aceste pagini ai impresia că respiri în aer liber în preajma peisajilor celor mai singurace și rar străbătute de picior omenesc. Descrierile evocă detalii caracteristice din fiecare ținut românesc al hărții întregite și totodată individualizează clădirile de seamă ale împrejurimilor locuite tot de români. Cred că în această formă cartea e accesibilă oricărei pătri de cititori.

D. prof. I. Simionescu ne călăuzește metodic în cicluri de excursii mai mari prin regiunile României: odată numai dealungul apelor însemnate, altădată exclusiv pe crestele muntoase spre a se întoarce apoi în regiunea dealurilor și a câmpiilor. Astfel crâmpoșele unitare din țară se întregesc cu cercetări detaliate.

Dar rolul desenelor numeroase e acela de a oglindi viața pământului la noi, căci alături de peisajii apar monumente și locuitori, chiar obiecte ori diferite vieți spre a-i completa înfățișarea. Cred că nu e vreo pagină fără cel puțin o astfel de schiță regională de vădită importanță geografică.

„Între Dunăre și Mare“ e titlul primului volum din pitorescul României care ne reprezintă Dobrogea (lei 220). Aici mai ales iese la iveală valoarea schițelor ca sprijin al explicațiilor din cuprinsul cărții. Urme de cetăți romane, clădiri joase, „lunca lată“ a Dunării, vieți de baltă, astfel încât figurează 130 de desene în 127 pagini. Știm cât de științific a studiat d. prof. I. Simionescu ținutul Dobrogei, pentru a ne rezuma aspectele sale în volumul de față. Dobrogea ne apare fără taine.

„În lungul graniței“, iată vol. II de 145 pagini cât se poate de interesant (lei 150). Trecutul țării se împletește cu forma exterioară a hotarelor întregi cari dovedesc o persistență a vieții române acolo unde a prins sămânță. E vorba și de săpături străbune, și de unitate geografică a

granițelor țării.

Țară mai frumoasă decât cea natală, nu există. Adevărul în acest caz coincide cu realitatea țării române. „Pe drumul apelor mari“ e vol. III, (116 pag. 130 lei). Mărește tablouri ale naturii reies din text Coborim dealungul bazinelor a patru ape mari: Oltul, Siretul, Mureșul și Prutul. Văile afluenților împreună cu monumentele reprezentative grăiesc despre romanismul locurilor. Ici-colo câte o hartă a apelor.

„Prin munții noștri“: autorul ne călăuzește cunoscând particularitățile oricărui masiv al României. Volumul IV are 234 pagini și costă 280 lei. A. fără de fotografii, zece planșe mai corespund descrierilor abundente între cari nu numai odată se înserează versuri ale poezilor români din diverse regiuni. Felurite chipuri, spienidă înrudire a ținuturilor noastre prin coastele carpatice. Stilul d-lui Simionescu își relevă alese calități acum. E un volum deosebit de atrăgător.

„Printre dealuri și prin câmpie“ constituie vol. V, pag. 210, lei 280 și încheie ciclul „Pitorescului României“. În prefață, d. prof. I. Simionescu își exprimă satisfacția de a fi încheiat descrierea patriei care trebuie să fie cunoscută de băștinașii ei, fiind mai atrăgătoare și mai variată decât pământul strănătăților.

Spre a fi consultat de o pătură cât mai mare de cititori, citim ceva din capitolul „Dela Neamț la Galați“: „...Vremea neoliticului alăturarea de descoperirile moderne formează tabloul încă viu al vieții noastre. Gardul de papură, stâna de trestie, spun de apropiată schimbare a decorului. La o cotitură de drum sclipesc pe suprafețe întinse fluturâși de aur de pe valurile mărunte ale Brateșului. Cu cât trenul fuge pe malul lui întărit cu zid și drum de piatră, cu atâta dominația apei se mărește. Nu mai vezi decât oglinda lacului ca argintul viu, încadrat pe o parte, între malul înalt de lut cu găurile cuiburilor de lăstuni, iar departe ca o dungă de penson galbenă, de malul basarabean al Prutului. Din scama ceții tot mai subțiată prinde a se desluși silueta unui horn, altul și altul, până ce apar luminate îngrămădirile de case mărunte, depozite de scânduri, partea comercială a Galaților... Ne amintește stilul clasic al lui Vlașuța din „România pitorească“ cu deosebirea că aci întâlnim substratul științific al lucrării, de aceea pomeneșim cu această ocazie de alte două lucrări ale d-lui prof. I. Simionescu editate tot la „Cartea Românească“ și intitulate Tinere, cunoaște-ți țara și Tinere, cunoaște-ți arborii (a 60 lei).

Aceste două cărți ilustrează varietatea geografică a României, uneori cu rezultate statistice prețioase. Drumul oilor, tipuri de case, varietăți ale reliefului, toate presărate în vestita proporție dintre munți, dealuri și câmpie, recunoscută de atâția geografi ai lumii. Un studiu serios al arborilor din România duce la mișcarea pentru protecția pădurilor la noi, mai ales în regiunile deluroase. D. prof. I. Simionescu ilustrează și aceste cărți cu figuri indispensabile cunoașterii plantelor.

Recomandăm călduros citirea acestor

volume instructive cu privire la natura geografică a țării române și a pitorescului ei.

Tot aci e locul să amintim despre cartea sa editată de Fundația în 1937: „Țara noastră“, cu 500 pag. și 250 figuri, operă lucrată în aceeași formă limpede dar privită în totul ei, nu pe regiuni.

Nici una din figurile acestei frumoase cărți nu coincide cu figurile volumelor Pitorescului României. Și totodată deosebit de interesantă, sub titlul „Oameni, locuri, lucruri“, d. prof. I. Simionescu ne-a dat opera unei vieți întregi. E operă de migală a savantului și de maturitate a celor 70 ani. Profesorul Simionescu este sărbătorit azi de toată țara ca septuagenar în plină putere intelectuală.

Primăsoă elogiile și omagiile noastre sincere. Soarta i-a dăruit și satisfacțiunea de a împlini această vârstă de patriarh în scaunul de președinte al Academiei Române.

DUMITRU CORVINUL

(Continuare din pag. 147)

tință a se desfășura la largul său, cu oarecare mândrie reținută în ei, rar încrezut, lctuși nehotărît și timid, vrând să fie uneori autoritar, dar nereușind, al lui Costache. Dar mai cald se reliefează cel naiv de simplu și de bun al Uței, soția și mama cu conștiința trează și inteligentă a răspunderii pentru familia ei, care deși reumatică nu mai prididește de grije și lucru fără a se plânge. Virgil e copilăros, cum îi șade bine la vârsta lui și se cam codește la toate. Minunat prinde însă pe Miron, Cuminte, harnic, gata de orice lucru bun, plin de inițiativă și de curaj, prietenos cu toată lumea, preceput, ieșindu-i toate bine, e salvatorul întregii familii începând dela Nehoș și până la Brașov, trecând prin o serie de întâmplări, cari dacă ar fi căutate s'ar putea numi aventuri și toate acestea emanând firesc, neforțate perfect natural. Este eroul cel mai simpatice și mai frumos conturat.

Dar cunoască orul ardelenilor va surprinde ceva nou. Până la d. Cioflec, nu știu pe nimen să fi prins fidel, real, sufletul Românului bărsan, armonizat, religios, jiniștit, izbitor de liniștit, harnic și împăcat cu scarta ori bună ori rea, incapabil de proteste sau gesturi energice, impresionante, suflet blând și bun și când alți sunt răi, ceva din caracterul ciobanului din Miorița, creație a ținutului bărsan sau doamne.

Intr'adevăr: „Nu da, Doamne, Românilui cât poată purta“.

Da capo al fine romanul pare trăit aievea real, romanul unei familii năcăjite ardelenesti, care vede lumea fără să vrea, roman scris frumos, fără artificii, crezute artă, fără digresiuni supărătoare. Corespunde într' totul specificului bărsan.

Dar cartea mai are o calitate; e scrisă cu grije, nu numai artistică ci și educativ-morală. Poate fi pusă fără teamă în mâna oricui.

Îndeosebi o cred minunată pentru tineret.

Pe când un nou roman ardelenesc în această editură a unui transilvănean.

Gheorghe Brașoveanu

Impresii dintr' o călătorie recentă

Pe linia Triest mă îndreptam spre Postumia când observai că un vecin din compartiment vorbește perfect românește: era italian născut în România, care pleca la București. Venise pe șase luni la armată în Italia și pleca din motiv de boală — Vă mai întoarceți? — Sper că nu. — ?

— Sunteți logodit cu o româncă? — îl întreb privind-u-i inelul. — Da. — Mă bucur. Apoi îmi spune că mă cunoaște căci era la acelaș liceu cu fratele meu. In gara Lubliana simpaticul italian ia vagonul spre Budapesta, iar eu vagonul spre Belgrad. Peste 20 minute, ieșirea din Italia, noaptea. Vămi germane fără control la valize prin Slovenia ocupată. Trenul plin de militari italieni cari mergeau la Zagreb.

— Domnișoară, vedeți ce avem aici? Erau numai mitraliere. — Dar avem și caramele. Și desfac o ladă plină de gloanțe. Apoi un piemontez îmi povestește ce fel de populație sunt croații. — Signorina, să vedeți: au o încălțăminte cu vârful ciudat ridicat în sus cum numai în „Rigoletto” se vede, iar în zi de sărbătoare îmbrăcați peștriș.

In zori de zi la granița croată a trebuit să cobor din cauza vizei. Fără a-i ruga, soldații italieni mi-au coborât imediat bagajul cu vii urări de bine. Așa dar, la Savski Marof.

Soluția neașteptată: să mă întorc în Italia pentru a obține acolo viza croată. Șeful poliției mi-a spus nemțește să merg la Leibach: am aflat că înseamnă Lubliana. Ceilalți se întorceau la Magdeburg și aveau tren peste puțină vreme, dar eu n'aveam până seara.

Savski Marof, trei clădiri: gara, poliția și o cârciumă. Nimeni nu voia să vorbească decât limba croată. Cum să te înțelegi cu lumea? Dar când am precizat că nu sunt italiancă ci româncă, s'au purtat mai bine cu mine. Mi-am luat o cameră de zi cu trei mărci germane și mare mi-a fost uimirea când patronul așa zisului restaurant mi-a vorbit românește! Se servea supă de carne și pâine fără cartelă. Regiune de șes, cu sate apropiate. Cu privire la munții din depărtare mi s'a spus: — frumoși, dar acolo se ascund partizanii cari aruncă trenurile în aer.

Călătoreau armate italiene din Sicilia care fuseseră și pe frontul României. Dimineața, la Lubliana în consulatul Croației, foarte politicos mă informează lumea că nu trebuia să mă întorc deoarece era bună viza dela Florența. Deci să cer despăgubiri la București. — Imi restituiți dvs. 48 ore pierdute așa, timpul puteți să-l restituiți? Rădeau. Venisem cu un polițist italian. In gară nu era circulație liberă. Totul foarte păzit. Slovenii se vede că nu sunt prea liniștiți. Mă îndrept spre comandamentul militar al gării pentru schimb de valută. — Nu sunt nici italiancă nici militară, deaceia vin la dvs. Sunt româncă. Ofițerul zâmbește fericit. E căpitanul Valentinuzzi, care a fost trei luni în România în războiul basarabean. Ei bine, timp de o oră și jumătate am ascultat un splendid elogiu adresat României. Foarte spiritual, căpitanul Valentinuzzi observă felurite laturi orientale ale orașelor, ale drumurilor noastre și ține la țară așa cum e. „Bună dimineața, domnule căpitan” îl salutau toți pe plaiurile noastre. In legătură cu numele meu Rodica își aduce aminte de alte cuvinte românești: Viorica, Florica.

Și din nou amintirile în jurul României roiesc. Ințr'o-zi a văzut o țărancă de 15 ani „bella come una

Madonnina”. Și plin de entuziasm: — „frumoasă populație, frumoși oameni!” Căpitanul Valentinuzzi e din Gorizia, tip brun înalt. Mă salută voios par'car saluta țara mea: „ciao, bella”.

Peste două ore apar ziarele cu demisia lui Mussolini Abia acum înțeleg de ce căpitanul Valentinuzzi mi-a arătat peretele din biroul militar: — „Priviți d-ră, nu mai e”. Ințr'adevăr, portretul lipsa.

Lubliana e foarte elegantă, cu case maiestuoase, toate de aceeaș înălțime, atmosferă liniștită, grădini și câteva catedrale. Se vorbește slovena, dar și italienește. „Gospodrija, siete sorda?” Sentinela unui edificiu însemnat îmi interzicea să trec pe acolo.

Serviciul pașapoartelor din gară cu militarii foarte bine dispuși: m'au aprovizionat cu pâine peste cartelă pentru călătorie și-mi cereau să le trimit șuncă din țară.

Noaptea sosește însfârșit trenul spre Belgrad. In zori de zi din nou la Savski Marof, granița croată căreia greu îi voi uita numele. Mi-a făcut doar rost de trei nopți de tren prin Slovenia, proverbial de friguroasă, probabil din cauza pădurilor. Mi-am ridicat bagajul tot cu ajutorul italienilor din tren. Valizele mă așteptau acolo în gară unde le lăsasem. Dar controlorul croat a vrut să-i plătesc a doua oară biletul întreg pentru motive pe cari niciodată nu le voi ști deoarece le spunea în limba croată. In gară la Zagreb întâlnesc un „țarinic” dela vamă pe care-l zărisem la Savski Marof: nici mai mult nici mai puțin să mă ducă la grădina Maximir în oraș. Prin Croația se călătorește numai ziua. Se văd trenuri blindate, cu tunuri pe ele. Unele vagoane răsturnate din trenuri simple. Trupe germane la tot pasul. Observ la vama din Zemun cum croații surăd prietenos unui student bulgar din tren.

Sosirea la Belgrad seara, un total de patru ore și jumătate întârziere. Comandamentul italian mă îndreaptă la comandamentul german ca să am autorizație de a lua cameră la hotel. Avioane de pază în permanentă deasupra orașului. Noaptea nu e camuflaj, dar dela 10 seara numai germani pe străzi. Nu vreau să vorbesc de ploșnițele dela Hotel Praga, ci de prețurile ridicate ale fructelor și altor articole de vânzare. A doua zi cutreier orașul cu prietena mea arhitectă. Ne cunoaștem dela Roma. Nu se mai fardează. Orașul e neingrijit, cu hârtii pe trotuare. Ar fi mare, impunător, dar îi lipsește viața. — Unde sunt sărbii, ce fac? — Stau în casă, studiază, citesc. E apoi o grădină vestită, în păragine acum, la vârsarea Savei în Dunăre; privești unică. La „Serbopot” sărbul care-mi face biletul știe perfect românește. Acum, problema: cum să trecem bagajul dela gara mare la gara Donau. Taxi nu există, trăsura cere 800 dinari. Insfârșit cu un camion de povară ajungem în ultima clipită la tren. Dela Panciova în gări se vorbește românește. Auziam și eu, și șvabii din tren. Pe la Vârșet care uneori se numește și Werschetz li se oferă ceai în gară. In cele din urmă, a opta vamă, Stamora Moravița și România! Trenul se golește. In acest minunat Banat mă lovesc cu piciorul de niște pui vii: mai sunt pui în vreo țară acum! Niște bănățeni aud că vin din Italia și sunt gata să mă servească cu cârnați și slănină: astfel de articole au ieșit din uz pentru mine. In vagon-restaurant (nu mai există în Europa astfel de vagon) mi se servește ceai cu unt. Unt? De necrezut. Am intrat din nou în țara lapte-lui și a mierei. In gară la Caransebeș se vând prăjituri. Pur și simplu mi se pare vis că am ajuns în România.

EUGEN LOVINESCU

Printre marii morți ai anului este și figura reprezentativă a literaturii române Eugen Lovinescu. Cu toate că numărul operelor sale trecuse de o sută, iar articolele și schițele mărunte umpluseră nenumărate coloane de reviste și ziare, totuși deabia clipa când a fost fulgerat de aripa morții l-a pus în adevărata sa măreție și l-a immortalizat cu adevărat: moartea fizică a fost birută, iar el a înviat într-o aoreolă scânteietoare.

„Cariera“ lui Lovinescu a fost dintre cele mai extraordinare și mai semnificative pentru cultura noastră: lovit dela cei dintâi pași ai chemărilor sale spre universitate și academie, a fost obiectivul unor aprige campanii și polemici. A fost un prigonit și un nedreptățit. Deabia i s'a lăsat în pace o catedră secundară. „Critica“ acerbă ce i s'a administrat, a fost departe de o critică în sine, ci ea îmbrăca formele violente ale urii și distrugerii.

Însă Lovinescu nu dezarmează.

Cele dintâi volume rezistente ale sale s'au clădit pe mormane de fișe: au fost monografiile foarte reușite asupra unor figuri ca Negruzzi și Asachi. Toți au trebuit să recunoască valoarea întreprinderilor sale monografice primare.

Acesta a fost un solid punct de plecare. A dezvoltat apoi istoriografia literară, până în a înlocui o istorie a literaturii române. Paralel a intrat mai adânc în desvelirea mediului social al creației literare și ne-a dat o istorie a civilizației române.

S'a înălțat astfel cu încetul la formularea unor sinteze superioare, unor teorii literare, unor principii în lumina cărora diseca opera scriitorilor. Ba a adunat în jurul său pe mulți literați, a susținut un cenaclu, a ascultat cu răbdare începuturile sfioase, a plivit straturile tinere și a încurajat arta celor cari promiteau. Astfel Lovinescu a împlinit o misiune activă și neîntreruptă timp de mai bine de 30 ani. A susținut o tribună critică și literară. Cenaclul „Sburătorului“ a dat destule rezultate. Odată se va ști cu siguranță câți dintre poeții și prozatorii noștri au profitat larg din dărniciile criticului Lovinescu.

El era un amfित्रic de o rară eleganță și comprehensiune. Pe deasupra se vorbește și de o generozitate care a mers până la sacrificii bănești. Și totul se oficia în mod discret, într'un anonim și o distincție personală a mult hulitului critic. În sălbaticile noastre moravuri, subtilele maniere de comportare ale lui Lovinescu trebuiau să rămână multă vreme neștiute.

Dar criticul și istoriograful laborios nu s'a limitat la „uneltele“ selecționii și disecționii literare, ci a trecut el însuși la genul literar pur: a publicat câteva romane, dintre cari două având ca subiect central pe însuși Eminescu: „Mite“, și „Bălăuca“ — două eroine din viața genialului nostru poet. Lovinescu era un înamorat al Iașilor și un inițiat al condițiilor de existență și creație între cari scriitorul se izolase și desăvârșise opera sa. Astfel atmosfera romanelor sale este dintre acelea cari sunt mai aproape de climatul spiritual eminescian. Pare a fi fost o confraternizare: Eminescu însuși fusese un prigonit, un non-conformist, în conflict cu actualitatea și de aceea se refugia în trecut. Lovinescu accentuiază „aura poetică a trecutului“ la poet: „structura sufletească a poetului era prin definiție paseistă“. Studiul meticolos al documentelor eminesciene l-a dus pe Lovinescu departe de tot în invocarea cât mai aproape de adevăr a sbucumatei sale vieți. Eminescu ținuse mult la Iași — nu pentru că fenomenul s'ar datora „unei plenitudini de viață materială“, și doar „maturitatea lui poetică se desfășoară în epoca șederii la București“, ci pentru că Iașii erau mai potrivit pentru visare și contemplație.

Dacă în perioada primă a operei sale Lovinescu practica o critică impresionistă și personală, cu totul diferită de metodele clasice ale studiilor gen Brandes, Ghera ori Maiorescu, deci o critică sui generis, puțin comună și accesibilă atacurilor oricui, trebuie să recunoaștem că Lovinescu a părăsit cu vremea această manieră ușoară și supărător de familiară și a cultivat sistemul împământenit al expunerii „obiective“ după toate regulile conservate.

Lovinescu era în vădit și continuu progres, atât în însemnările critice, cât și în studiile cuprinzătoare.

Cu cât înainta în timp, cu atât raza observațiilor sale câștiga în adâncime și orizont. Se poate afirma, că cele mai temeinice din operele sale sunt și cele din urmă scrise și apărute în editura Casei Școalelor asupra „maiorescianismului“.

Cu toate că a examinat fenomenul junimist și maiorescian complet despărțit de aprobări și identificări personale (constatând că Junimea și Maiorescu au fost depășiți de timp și n'au putut influența mersul civilizației române evolute în tipare cu totul aparte), totuși a știut să descopere ca nimeni altcineva imensa importanță a lui.

Lovinescu se ocupă de arta poetică și-i analizează părțile constitutive. Ceeace rămâne indeosebi din campania lui Maiorescu în „direcția Nouă“ este străduința fermă a acestuia de a apăra autonomia artei, eliberând-o de tirania și aluviunile oricăror altor elemente și considerațiuni lăaturalnice, fie vorba chiar de etnic și utilitarism social. Artă își cere climatul propriu și dreptul la inspirațiuni libere. Aci Lovinescu se călăuzește după Maiorescu.

Dar volumele sale se cer citite. Se va vedea, că Lovinescu excelează în bun simț. Relevă pagini remarcabile de ale lui Maiorescu atât în principiile estetice formulate, cât și în atitudinile sale față de Maiorescu în ce privește obligațiunile contractate liber față de Eminescu. Până la capăt Maiorescu e egal și de o perfectă conduită față de nenorocitul poet.

Însfârșit, nu putem să nu ne oprim asupra stilului fermecător al lui Eugen Lovinescu. Acest fecund scriitor escelează printr'o frază catifelată, subtilă, moale, dulce. E o savoare să-l citești. Simți, că este un maestru, care nu lasă nicio clipă condeiul din mână și e cu totul devotat scrisului. Prin excelență stilul lui Lovinescu este un stil intelectualizat, rafinat, evoluat în expresiile cele mai pure și mai fermecătoare ale limbii române.

ION CLOPOTEL

FAPTE IDEI OBSERVAȚII

Evocarea anilor 1848—49

AL. PAPIU ILARIANU a scris cele mai palpitate și mai veridice pagini asupra revoluției anilor 1848-49, nu numai în calitate de martor ocular, ci și ca luptător-erou, având rol de primul ordin alături de Avram Iancu și Buteanu în desfășurarea evenimentelor. Două volume ale „Istoriei românilor din Dacia Superioară” au apărut în Viena, (1852). Un al treilea volum a rămas în manuscris, descoperit recent de un tânăr și talentat istoric — d. dr. Ștefan Pascu — la Academia română; Institutul de istorie națională de pe lângă universitatea din Cluj-Sibiu l-a tipărit acum prefațat de o largă informație a d-lui Pascu. Citirea volumului III ne ține la curent cu faptele legendare de vitejie ale moșilor în regatul Munților Apuseni. În pagina 101 se face descrierea participării moștelor la bătălia dela Mărișel: „îmbrăcându-se în haine bărbătești, cu pălăria în cap, sub povăța Palaghiei Roșia, arătându-se în număr însemnat înaintea vrășmașului, cu strigătele lor, cu răsunetul buciurilor, astfel frică și tulburare băgară în inamicul mult mai numeros, încât bărbații agitându-se asupra lui îl putură gonii... Toate marile și dramaticele momente ale luptei lui Iancu sunt prinse într-un stil curgător și înflăcărat. Capitolul XXII este o perlă de gândire politică. Despre viitorul Daciei autorul are viziuni profetice.

Centralizarea vieneză a sugrumat pe români. Numai având naționalitate, adică guvern național și „deregători naționali” putea exista poporul român: „viitorul Daciei nu este al Ungurilor, ci este al numeroasei vițe a națiunii române!” — deci o totală autodeterminare. Cu spiritul său profetic Papiu sublinia: „Cauza Ungurilor este o cauză pierdută”.

În sensul concepției lui Papiu — „fiecare națiune se va considera de o persoană de sine stătătoare, liberă și egală celorlalte” și „se va administra cu deregători naționali în limba națională, independentă de celelalte națiuni”, „fiecare națiune va fi unită într-un centru, într-un guvern propriu național”...

Aceste sunt principiile cari vădese înălțimea de gândire și curajul faptelor nemuritorului bărbat Papiu Ilarianu — a cărui monografie a scris-o directorul nostru și a apărut în Alba-Iulia în 1939. D. Ștefan Pascu a urmărit cu simț critic expunerea lui Papiu și a adnotat-o bogat în sub-solurile de pagini.

HORIA TRANDAFIR

Redacționale

Convinși că vom aduce o însemnată contribuție la refacerea stărilor demografice ale României, începem să publicăm azi primele patru răspunsuri sosite la chestionarul nostru. Deschidem cu plăcere coloanele noastre tuturor celor cari pot participa cu planuri bine gândite la restaurarea energiilor neamului nostru. Veniți toți câți vă pricepeți și oferiți-vă concursul în cunoașterea problemei.

„Tribuna română”

În ziua de 30 August — ziua de durere când s'au împlinit trei ani dela despărțirea în două a corpului național transilvan — a început să apară în Arad cotidianul „Tribuna Română”. După pregătiri serioase în prealabil, subscriindu-se capitalul și dispunând de un atelier tipografic bine utilat, s'a putut trece la apariția regulată a ziarului care ne evocă deopotrivă pe „Tribuna” și pe „Românul” — marile noastre gazete cari făcuseră din Arad bastionul cel mai puternic al românismului. După ce Sibiu fusese lovit de moarte prin internarea comitetului național și suspendarea activității partidului național român, centrul mișcării politice s'a mutat în Arad unde a reapărut „Tribuna” și unde s'a reînălțat steagul viguros care ne-a dat în sfârșit adunarea națională dela Alba Iulia și Unirea de totdeauna. „Tribuna Română” reia firul tradiției întrerupte, afirmând cu vechea noastră intransigență idealurile politice ca cari nația noastră nu mai poate renunța niciodată. Mâna de oameni cari au pus la cale întemeierea „Tribunei Române” sunt o speranță a succesului care va să vină. Să fie o coincidență între țaria „Tribunei Române” și reîmplinirea idealului scump tuturor românilor.

Doliul Bulgariei

Popularul rege Boris III a murit de o moarte fulgerătoare. În câteva zile desnodământul a fost inevitabil. I-a urmat pe tron micul său băiat Simeon, care ca suveran poartă numele de țarul Simeon III. O regență din trei personaje marcante a fost instituită pe tot timpul minoratului. Jalea este mare în țara vecină. Valurile războiului au atins-o, și-a dublat populația și teritoriul, dar a fost crunt lovită de pierderea suveranului său iubit. Așa este dat, uneori oamenilor ca și țărilor: ca să nu aibă parte de fenicire integrală.

Restaurarea casei Goleștilor

„Informatorul comercial al cooperației” editat de Institutul național al Cooperației, aduce următoarea informațiune prețioasă:

Institutul Național al Cooperației și-a luat sarcina de a restaura istoricul conac al Goleștilor, nobilă și vechea familie a cărei contribuție la creșterea statului român de azi nu este încă în deajuns de cunoscută.

Lucrările de restaurare sunt aproape de sfârșit, depunându-se toată sârguința pentru ca în scurt timp curtea Goleștilor să fie dată cultului ce i se cuvine din partea neamului.

În clădirea principală se va orândui muzeul redesteptării naționale din secolul al XIX-lea „Muzeul Dinicu Goleșcu”, în care se vor strânge toate amintirile Goleștilor.

Mișcată de inițiativa luată de Institutul Național al Cooperației de a salva dela ruină acest monument istoric și în dorința generoasă de a contribui la reușita acestei opere naționale, d-na colonel Slăniceanu, care este proprietara unei frumoase exploatare agricole în comuna Golești, a donat Institutului un teren de 4.000 m. p., învecinat cu parcul curții Goleștilor, pe care urmează a se construi localul unei școli practice de cooperatie și gospodărie agricolă pentru fiii de săteni.

Conform dorinței donatoarei, o bursă la acea școală va purta denumirea de „Colonel Slăniceanu”.

Până la desăvârșirea acestei clădiri, școala va funcționa, începând chiar din toamna acestui an și în mod temporar, în dependințele curții Goleștilor.

Prăbușirea Italiei

Războiul continuă cu furie crescândă. Evenimentele se succed în ritm tot mai accelerat. Cea mai uriașă senzație o constituie frământarea italiană. Pământul sacru al comorilor nesfârșite de artă a devenit teatru de război. După ce aliații au debarcat în Sicilia s'a declanșat criza regimului Mussolini a căzut, iar mareșalul Badoglio a primit însărcinarea de a forma guvernul. La scurtă vreme guvernul mareșalului Badoglio a capitulat fără condiție, iar Italia urma să iasă din război. Capitularea a provocat însă o slăbire a autorității de stat, și astfel Italia se sbate în convulsii interne. Armatele germane cuceresc nordul, susțin lupte în sud, eliberează pe Ducele Mussolini din captivitate, caută să repună fascismul în vechile poziții, dezarmează sute de mii de soldați italieni și fac pregătiri de cuceriri decisive cu armatele angloamericane debarcate în Napoli și Italia de mijloc și sud. În măsura în care autoritatea de stat s'a sdruncinat, nesiguranta și-a întins aripile în toate ceările care se mândreau cu sute și mii de ani de civilizație.

Lichidarea datoriilor din conversiune

Propaganda începută în ziare de a se plăti datoriile reduse la cifre minime prin legea conversiunii, este cât se poate de bine venită. Agricultorii își valorifică astăzi foarte bine produsele agricole și dispun ușor de cantitatea cu care ar trebui să lichideze vechile datorii. Toate băncile populare fuseseră greu lovite de conversiune. Ele ar putea să se refacă dacă debitorii înlesniți atât de mult în dauna institutelor de credit, ar înțelege, că acum e momentul ca să scape de orice datorie și să achite resturile. Binele ar fi îndoit: ei se eliberează de o sarcină iar băncile și-ar redobândi numerarul care le-ar pune în plăcere și le-ar face capabile de noi acțiuni în favoarea economiei și finanțelor plugărești. E rândul intelectualilor ca să insiste în acest sens și să grăbiască lichidarea unui proces care a durat, destul și a avut urmări considerabile în bine ca și în rău. Clipa e favorabilă. Să se profite de ieftinătatea banului și de recolta abondentă. Datoriile se pot plăti cu cereale: prețul oficial ajută modalitatea de a lichida debitele de pe urma conversiunii. Plata se face în cereale. Cooperativele au pornit o vie mișcare la țară pentru achitarea integrală a datoriilor prin predarea cantităților convenite de cereale.

FAPTE

Citim în ziarul „Vestul” din Timișoara următoarea apreciere despre noi:

In cursul celor 20 ani de apariție regulată, revista „Societatea de mâine” și-a păstrat în ritmul vremii aceeași notă de conduită fără ca vremile să poată să-i schimbe traseul început cu primul număr acum 20 ani! E cel mai frumos omagiu pe care îl poate aduce d-lui prof. Ion Clopo-

țel, harnicul și inimosul director, care a căutat ca număr de număr revista să fie tot mai completă îmbrățișând în același timp toate ramurile de activitate omenească, începând dela știință și sfârșind cu literatura.

„Societatea de mâine” este revista intelectualității românești, și a știut să-și grupeze în jurul ei toate capacitățile proeminente ale timpului, și pentru ca totuși conținutul său vast să nu fie prea obositor pentru cititor, a încadrat în sumar și mica cenușareasă, așa zisa literatură. In cazul acesta revista e completă, ne mai lipsindu-i nimic!

D. prof. Ion Clopoțel, a gândit că e bine, și a reușit pe deplin, ca să acorde o largă ospitalitate literaturii bănățene și ardelenă. Vedem deci regulat în fiecare număr condeie reprezentative ale literaturii bănățene, dându-și contribuția în cea mai largă măsură. Tânărul prezator bănățean Aurel D. Bugariu, scrie regulat acel mult gustat „Carnet bănățean”, debătând diferite probleme la ordinea zilei.

Am vrea, și ne-ar face o deosebită bucurie, ca într-o bună zi „Societatea de mâine” să-și mărească paginile, putând grupa în jurul ei pe toți scriitorii bănățeni și ardeleni. E revista tuturor, revista în care se discută atâtea probleme de o importanță capitală și se lansează talente care vor străluci pe firmamentul literaturii românești.

„Vestul”, 10 Sept.)

ION MIUȚA

Săptămâna Olteniei

Exemplul dat de Banat prinde și în alte regiuni. Oltenia se pregătește să organizeze o săptămână a sa în capitala României. În acest scop s'au făcut apeluri la toate satele prin căminele culturale ale Fundațiilor Regale ca să se strângă în vederea unei reușite expoziții: costume oltenesti, chilimuri, covoare, icoane vechi, obiecte de lemn ori metal artistic lucrate (furci, bastoane, ploști, fluere, arme), documente pe pergament și hârtie, etc. Scriitorii olteni vor ține conferințe, artiștii vor da reprezentații, pictorii vor expune pânze, însăși un vast program cultural va face dovada energiilor spirituale ale provinciei de unde s'a ridicat banul Mihai Viteazul — domnul de mai târziu al tuturor românilor. Într'un articol de gazetă craioveană se scrie: „Oltenia este izvor de energie poetică, manifestată de totdeauna, dar și izvor inepușabil de energie spirituală în toate domeniile sociale și de stat; născunul dintre istoricii noștri nu s'a străduit să determine rolul Olteniei în trecutul neamului românesc”; „săptămâna Olteniei va fi deci prilej de a descoperi și evidenția lupta dușă de acest fiut, sacrificiile mari pe cari le-a făcut în înfăptuirea unor credințe și în statornicirea definitivă a spiritualității românești”. Sub aceste aspecte vom avea o săptămână oltenească. Vor ieși la iveală particularități regionale de deosebită importanță. Reliefuri și virtuți reprezentative. România dispune de inepușabile co-

mori artistice și forțe spirituale elaborate timp de veacuri în pitoreștile sale regiuni: un regionalism sprijinit pe valori și valorificat printr'o decentralizare administrativă reală va da țării noastre o putere de rezistență ce-i va asigura viitorul pentru vecie.

Liceul din Năsăud

a împlinit 80 ani de existență. Jubileul a fost prilej de mari manifestații culturale mai ales de către numeroșii refugiați ai regiunii. Comemorarea s'a făcut la radio, în adunări publice, în ziare. Reprezentanții inimoși cu celor 44 comune grănicerești au decis în 1851 înființarea liceului, iar în 1863 au obținut autorizația de deschidere a unui „gimnaziu complet național român” cu drept de publicitate ca toate celelalte instituții similare. În literele fundamentale se spunea precis: „limba învățământului pentru todeauna să fie cea română”. Iată înaintași prevăzători! Testament de valoare morală eternă! Liceul din Năsăud, a fost focar de știință și cultură românească, numeroși intelectuali luându-și sborul din această vatră. Canonicele dr. Titus Mălai a rostit la radio o prea frumoasă cuvântare evocatoare care au trecut prin liceul de mare faimă al românilor năsăudeni. Năsăud — țara lui Cosbuc, a lui Nicolae Drăgan și atâtor luceferi nemuritori! Din strălucita școală națională „au răsărit generații întregi de intelectuali, dela patriarh până la mitropoliți și episcopi, prelați și preoți, doctori, profesori, savanți, membri ai Academiei Române... Acesta este adevărul. Corp din corpul națiunii indivizibile pe vecie. Izvor de energii românești cari nu vor admite niciodată ciopărtirea unității naționale. Sărbătoarea a închegat și mai mult conștiințele și a întărit sufletul românesc gata la toate bătăliile pentru reinvierea integrală.

Certificatul prenuțial

O lege recentă instituie obligativitatea certificatului prenuțial. Prevederile legii sunt expresiunea unor preocupări vechi. Un flagel social se cere combătut, prevenit, stârpit. Rasa noastră trebuie să fie sănătoasă, viguroasă, trainică. Dezderatele n'au lipsit Nici chiar reglementările și legiuirile. Inșă, dela câteva legi până la o împământinare a înclinărilor practice de a curma răul este un drum destul de lung. Este și o chestie de conștiință cetățenească. De educație și pedagogie socială. Deci se cere colaborarea atâtor factori întru a desrădăcina o mentalitate și a seceră rezultate reale. Legea este o necesitate socială și națională. Totul atarnă dela seriozitatea, fermitatea și conștiința aplicării nu numai de către organele de stat, ci și de către conștiința tuturor. Rostul științific trebuie priceput de toată lumea. Efectele vor fi minunate.